

Rus İmparatorluk Jeopolitiğinin ve İdeolojisinin Tahayyülü Olarak Yeni Avrasyacılık

İbrahim KURNAZ*

ÖZ

Yeni Avrasyacı jeopolitik düşünce uluslararası politikada temel aktör olarak her daim genişleme arzusunda olan imparatorlukları görmektedir. Çünkü Yeni Avrasyacılık Rusya gibi imparatorluk geçmişine sahip güçlerin hayatta kalabilmelerinin yolunun imparatorluklarının genişlemesinden geçtiğini iddia etmektedir. Bu düşüncenin en başta gelen iki temsilcisi Alexandr Dugin ve Alexandr Panarin dünya tarihine yön veren sürecin hâlihazırda iki zıt güç arasında jeopolitik hâkimiyet mücadelesinden neşet ettiğini dile getirmektedir. Bu bağlamda Rusya'nın Avrupa'dan ve Batı'dan ayrı olarak kendine özgü toplumsal ve jeopolitik yolunu izlemesi gerektiği fikrine dayanan Yeni Avrasyacı yeni jeopolitik, kendini Avrasya'nın önde gelen devleti olarak gören Rusya'ya SSCB sonrası alanda özel bir rol vermektedir. Geleneksel jeopolitik kimliğini yeniden inşa etmeye yönelik doktrinel temellendirmelere sahip olan Yeni Avrasyacılık Rusya'nın jeopolitik ve coğrafi düzlemde temel ideolojilerinden biri olarak tanımlanmaktadır. Bu ideoloji ekseninde Yeni Avrasyacılar Rusya'nın en önemli amacının, Rusya'nın emperyal yönetimini kültürel ve coğrafi argümanlar yoluyla meşrulaştırmak olduğunu iddia etmektedirler. Dolayısıyla esas olarak büyük bir güç olarak kalmak istediği sürece Rusya'nın jeopolitik ve stratejik eksenini olarak kalması gerektiği görüşünü benimsemektedirler.

Çalışmada Avrasyacı küresel düzen vizyonu ve çok kutuplu bir dünya arayışı çerçevesinde Yeni Avrasyacıların bir Rusya-Avrasya imparatorluğu kurma fikrini hangi temeller üzerinden jeopolitiğe dayandırarak geliştirdikleri üzerinde durulacaktır. Bu kapsamda çalışmanın amacı klasik jeopolitik ile Yeni Avrasyacılık arasındaki bağlantıyı ortaya koyup Dugin ve Panarin nezdinde Yeni Avrasyacı jeopolitik ve ideolojinin küresel hegemonya ve Rusya'nın imparatorluk tahayyülünü hangi açılardan bir araç olarak sunduğunu ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Avrasyacılık, Rusya, Jeopolitik, Alexandr Dugin, Alexandr Panarin.

Neo Eurasianism: As the Imagination of a Russian Imperial Geopolitics and Ideology

ABSTRACT

Neoeurasian geopolitical thought sees empires that always desire expansion as the main actors in international politics. Because Neoeurasianism claims that the way for powers with an imperial past, such as Russia, to survive is through the expansion of their empires. The two leading representatives of this idea, Alexandr Dugin and Alexandr Panarin, state that the process that shapes world history currently arises from the struggle for geopolitical dominance between two opposing powers. In this context, Neoeurasian geopolitics, based on the idea that Russia should follow its own social and geopolitical path, separate from Europe and the West, has given Russia a special role in the post-Soviet space. Neoeurasianism, which has doctrinal foundations aimed at reconstructing its traditional geopolitical identity, is defined as one of Russia's fundamental ideologies on a geopolitical and geographical level. On the axis of this ideology, neoEurasianists claimed that Russia's most important aim was to legitimize Russia's imperial rule through cultural and geographical arguments. Essentially, they take the view that Russia should remain the strategic axis of Eurasia as long as it wants to remain a great power.

The study will focus on the basis on which Neo-Eurasianists developed the idea of establishing a Russian-Eurasian empire based on geopolitics, within the framework of the Eurasianist vision of global order and the search for a multipolar world. In this context, the aim of the study is to reveal the connection between classical geopolitics and Neo-Eurasianism and to reveal in what ways Neo-Eurasianist geopolitics and ideology serve as a tool for global hegemony and Russia's imperial imagination in the eyes of Dugin and Panarin.

Keywords: Neo Eurasianism, Russia, Geopolitics, Alexandr Dugin, Aleksandr Panarin.

* **Corresponding Author/Sorumlu Yazar,** Dr. Öğr. Üyesi/Asst. Prof, Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye/ Selçuk University, Konya, Türkiye, ibrahimkrnz@selcuk.edu.tr

Makale Gönderim ve Kabul Tarihleri/Article Submission and Acceptance Dates: 29.04.2024-03.06.2024

Citation/Atf: Kurnaz, İ. (2024). Rus imparatorluk jeopolitiğinin ve ideolojisinin tahayyülü olarak yeni avrasyacılık. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 54, 371-391. <https://doi.org/10.52642/susbed.1475395>

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

1. Giriş

Post-Sovyet dönemde Yeni Avrasyacılık emperyal bir kıta düzeyinde ulusal bir ideoloji ve jeopolitik teori olarak geliştirilmiştir. Elbette bu teorinin Rusya’da çok daha derin tarihsel kökleri bulunmaktadır (Mangır, 2020) (İşyar, 2010).¹ 1980’lerin sonlarından itibaren klasik Avrasyacılığı yeniden canlandıran Rus jeopolitik okulunun Yeni Avrasyacı eğilimi, Rusya’nın coğrafi kıtanın merkezi Avrasya’ya hükmetmeye yönelik tarihsel olarak geliştirmiş olduğu emperyal hırslarını haklı çıkarmaya çalışmaktadır. Avrasyacılara göre Rusya ya bir Avrasya milleti yani bir imparatorluk olmalı ya da hiçbir şey olmamalıdır (Dugin A. , 2005). Yeni Avrasyacılara göre Rusya imparatorluk olmadan tahayyül edilemez. Marksist dogmaları, ateizmi ve materyalizmi küçümsemelerine karşın Avrasyacıların Sovyet sisteminin kurulmasını memnuniyetle karşılamalarının sebebi de nitekim bu tahayyüldür. Sovyet sistemi Rusya’nın gücünü ve topraklarını önemli ölçüde artırmış ve bu da onların SSCB’nin bir Avrasya Devleti’ne dönüşmesi için reçeteler önermelerini mümkün kılmıştır (İsmailov & Papava, 2010, s. 21).

Bununla birlikte Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası sistemdeki yerini ve rolünü tanımlamak, SSCB’nin yıkıntılarında oluşan en büyük devlet olan Rusya nezdinde derin bir ideolojik ve kimlik krizi yaratmıştır. SSCB’nin dağılımının akabinde jeopolitik, Rusya’nın bu kategorilere yönelik politikalarında özel bir yer edinmiştir (Şwider, 2019). Bu dönemde Rusya, siyasi ve ekonomik olarak krizlerle boğuştuğundan, büyük ölçüde Batı’nın ekonomik yardımına bağımlı hale gelmiştir. Bu yardımı alma isteği Rusya’yı Batı’ya ve Batılı değerlere eğilim göstermeye itmiştir. Öte yandan bu eğilim Rusya’da kayıp imparatorluğa duyulan nostaljiyi de fazlasıyla güçlendirmiştir (İsmailov & Papava, 2010). Aleksandr Dugin ve Alexandr Panarin gibi yayılcı ve saldırgan Yeni Avrasyacıların kavramlarında tanımlanan jeopolitik, bu açmaza yanıt vermek için ortaya çıkmıştır. Klasik yaklaşımıyla bu alan, Rusya’nın Wallerstein’in kuramlaştırdığı bağlamda ‘çevre’ konumunu ortadan kaldırarak (Wallerstein, 2005), bu ülkeyi dünyanın coğrafi merkezi olan Kalpgâh’ın (*Heartland*) merkezine yeniden taşımıştır. Rusya’nın bir dünya merkezinin işlevlerini edinme yönündeki emperyal ya da imparatorluk tahayyüllerinin, Batılı devletlerin Kalpgâh’taki nüfuzlarını artırma arzusuyla bağlantılıdır. Ancak bu, Mackinder’in Kalpgâh’ı kontrol eden devletin rolü hakkındaki teorisini de doğrular niteliktedir (İsmailov & Papava, 2010). Çünkü Mackinder’in Kalpgâh teorisi ile Rus jeopolitik okulunun Avrasyacı eğilimi arasındaki benzerlik, her ikisinin de emperyal hırsları haklı çıkarmaya yardımcı olduğu gerçeğinde yatmaktadır. Yeni Avrasyacılara göre coğrafi açıdan Pivot Bölge ve Rusya tek ve aynı şeydir.

Rus Avrasyacılığı, gelenekçilik felsefesine, jeopolitik anlatıya ve Rusya’nın özel tarihsel misyonu fikrine dayanan muhafazakâr bir siyasi ideoloji olarak düşünülebilir. Temel varsayımlardan biri, Rusya’nın ne Avrupalı ne de Asyalı olduğu, aksine hem Avrupa’nın hem de Asya’nın özelliklerini harmanlayan eşsiz bir ülke olduğu üzerinedir. Aynı zamanda tarihsel misyonu çerçevesinde Rusya’nın Avrasya coğrafyasındaki Cengiz Han’ın Moğol İmparatorluğu’nun ve Moskova mitinde “Üçüncü Roma” olarak ifade edilen Bizans İmparatorluğu’nun mirası gibi iki imparatorluk mirasına sahip olduğu da iddialarının temel motivasyonudur (Boliachevets, 2017).

Yeni Avrasyacılık bir jeopolitik kuram çerçevesinde Rusya’daki diğer ideolojik eğilimlere göre, dünyayı Rus zihnine kapsamlı bir şekilde anlatan yeni bir evrensel ideoloji haline gelmiştir. Geleneksel anlamda, Jeopolitik bir bilim, bir araştırma paradigması ya da uluslararası durumu analiz etmenin özel bir yöntemi olmayı amaçlamışken, Rusya’da buna ek olarak bir ideolojiye dönüştürülmüş, jeopolitiğe Rus merkezli bir karakter kazandırılmış ve onu birçok Mesihçi yönle donatmıştır. Rus jeopolitiği, imparatorluk sonrası travmayı etkisiz hale getirmenin, Rusya’nın birbirini takip eden imparatorluk formasyonları arasında siyasi ve coğrafi bağlantı kurmanın ve önemli kırılmaların olduğu zamanlarda sıklıkla sorgulanan Rus tarihine süreklilik kazandırmanın postmodern bir yöntemi haline gelmiştir. Bu noktada Avrasyacı jeopolitik, SSCB’nin çöküşünün sonucu olan travmatik kimlik tükenmesi ve siyasi yoksunluk duygusunu Rusların zihninden silmede önemli bir enstrüman olarak ortaya çıktı. Bu, Rus kaderini yeni mitler ve tarihi misyonlarla donatarak, Rusya’nın imparatorluk sonrası koşullar altında açıklanması ve rasyonelleştirilmesine yönelik bir girişim veya yöntemdir (Şwider, 2019).

¹ Rusya-Avrasya imparatorluğu kurma fikrinin ilk Avrasyacıların çalışmalarından kaynaklandığını ve kendilerini Yeni Avrasyacı olarak adlandıran çağdaş takipçileri tarafından daha da geliştirildiğini belirtmekte fayda var.

İşte Dugin ve Panarin liderliğindeki yayılmacı Avrasyacı grup gibi politik özlemleri olan entelektüel çevreler, jeopolitiği tüm yaşam alanlarını belirleyen bütüncül bir Rus dünya görüşü olarak yaratmaya çalışmaktadır. Gerçekten de Yeni Avrasyacılara göre jeopolitik geleneğin bilimidir. Avrasya'nın, Rusya'nın ve Avrupa'nın bazı bölgelerinin halkları aynı zamanda ebedi bir ahlaki ve kültürel paradigmanın kutsallığını da temsil etmektedir. Onlar geleneklere sahip insanlardır ve geleneğin temellendirilmesi ve işlevselleştirilmesi jeopolitiğin başlıca rollerinden biridir. Kavramsal ve söylemsel pratik düzeyinde bu, hem Rus tarihini yöneten yasaların temel bir yorumu hem de Rus tarihi kimliğinin en uygun yorumu olarak kutsal coğrafya yaratma ve hatta dayatma girişimidir de bir bakıma. Rus jeopolitiği, neo-emperyal veya mesihçi varyantlarıyla Rusya'yı bir uygarlık olgusu olarak ele almakta ve bu ülkeye, sınırlarının ötesine geçen ve Rus yetkililerin üstlendiği uluslararası eylemlerin ahlaki olarak meşrulaştırılmasını sağlayan özel bir siyasi ve kültürel misyon dayatmaktadır (Świder, 2019). Aslında Post-Sovyet Rus jeopolitik determinizmi (tarihsel süreçteki komünizm dâhil evrenselci-emperyal doktrinler gibi) Rusya'nın yalnızca coğrafi değil, aynı zamanda uygarlığa dayalı 'çevre'liğini de aşma girişimidir (Tsygankov, 2003) (Smith, 1999).

Araştırmanın yöntemine yönelik vurgulanması gereken husus çalışmada ortaya konan değerlendirmeleri yapabilmek için Dugin ve Panarin'in çalışmalarının değerlendirilmesini içeren söylem analizi yöntemi tercih edilmiştir. Bu noktalardan hareketle, Yeni Avrasyacılığın genel olarak farklı sayıda yorumu olsa da Avrasyacılığı hem Batılı liberal-demokratik değerlere karşı küresel bir meydan okuma hem de Rusya merkezli neo-emperyal bölgesel entegrasyonun bir aracı olarak okuyan Dugin ve Panarin tarafından savunulan aşırı sağ yorum ve yayılmacı Avrasyacılık bu çalışma nezdinde ele alınacaktır. Çalışmanın amacı da Yeni Avrasyacılığın nasıl bir ideoloji olduğunu, amaç ve hedeflerinin neler olduğunu araştırmaktır. Müşahede edileceği gibi Avrasyacılık, ampirik kanıtlarla desteklenmeyen normatif, dogmatik ve öznel bir anlatı da dahil olmak üzere ideolojilere özgü pek çok özelliğe sahiptir. Araştırmada bu kapsamda özellikle Aleksandr Dugin ve Panarin'in Yeni Avrasyacı ideolojisini incelemeyi amaçlamaktadır. Çünkü bu ideoloji Avrasyacılık konusundaki en kapsamlı, sistematik ve yapılandırılmış teorileştirmelerden birini temsil etmektedir. Bu minvalde çalışmanın birinci bölümünde klasik jeopolitiğin doğuşu ve gelişimine kısaca değinildikten sonra Heartland teorisi üzerinde durularak Avrasya kıtasının stratejik önemini vurgulayan jeopolitik şemalar açıklanacaktır. İkinci bölümde Yeni Avrasyacı düşüncenin jeopolitik ile olan bağlantısına ve yorumuna ve dolayısıyla konuyu Yeni Avrasyacılıkla nasıl ilişkilendirdiğine değinilecektir. Son olarak üçüncü bölümde ise Dugin ve Panarin gibi yayılmacı düşünürlerin Yeni Avrasyacılığın çok kutupluluk, medeniyet ve alter-küresellik ilkelerine dayalı olarak küresel hegemonya ve Rusya'nın imparatorluk ideolojisi açısından kurmak istedikleri uluslararası düzeni tasvir etmeye çalışılacaktır.

2. Klasik Jeopolitik

Uluslararası İlişkiler'de (Uİ) sosyal ve siyasi olgulara yönelik çözümlenelerde jeopolitik üzerinden coğrafyanın ele alınması eski olsa da Soğuk Savaş bitimine değin hem askeri, ulaşım ve iletişim teknolojilerinde ortaya çıkan yeni gelişmelerin hem de uluslararası politikada cereyan eden değişimlerin tesir etmesiyle bu alanda pratiğe dökülen araştırmalarda coğrafya ikinci planda kalmıştı. Bununla birlikte SSCB'nin dağılması sonrası Avrasya olarak nitelendirilen coğrafya üzerinde yaşanan politik, askeri ve iktisadi gelişmeler ve tüm bunların yansıması olarak jeopolitik rekabetler jeopolitik kavramının Rus ve ABD dış politika ajandasında en üst sıralarda yer almasını sağlamıştır.

Klasik manada Jeopolitik, siyasi güç ile coğrafi alan arasındaki ilişkileri inceler. Uluslararası güç arayışında siyasi ve fiziki coğrafyanın stratejik önemini ortaya koymayı arzulayan uluslararası ilişkilerin mekânsal ve coğrafi bir perspektiften incelenmesi olarak düşünülebilir. Jeopolitik teoriler de, coğrafyanın somut ve sabit bir gerçekliği cisimleştirdiği gerçeği göz önüne alındığında, Uİ'nin en istikrarlı unsurlarından birini temsil ettiğine inanarak, uluslararası sistemdeki jeopolitik faktörün analizine ayrıcalık tanır (Crikemans, 2022). Tarihsel süreçte de jeopolitik, 19. yüzyılın sonlarında bir Uİ konusu olarak ortaya çıkmaya başlasa da uluslararası ilişkileri yorumlamak için tartışmalı ve tartışılabilir bir araç konumundadır.

Jeopolitik terimi muğlak anlamlar taşıma eğiliminde olduğundan kelimenin tanımından ziyade tarihsel süreç içerisindeki semantiği ve söylemsel biçimleri anlamak daha faydalı olacaktır. Her ne kadar literatür Herodot ve Thukydides dönemlerine kadar jeopolitik akıl yürütmeyi götürmüş olsa da (Berryman, 2012) jeopolitik terimi 1899'da Rudolf Kjellen tarafından ortaya atılmıştır. Cohen, Kjellen'in jeopolitik teorisini

coğrafya ile politika arasındaki ilişkiye referans verecek şekilde bir devlet teorisi olarak tasvir etmiştir (Cohen, 1975). Elbette 19. yüzyılın siyasi ve tarihi politik bağlamında bu şekilde tasvir edilen jeopolitik 20. ve 21. yüzyılın dünya siyasetinin pratiklerine eş zamanlı olarak dönüşebilmiştir (Cohen, 2008). Modern küresel jeopolitik, devletlerin coğrafi özelliklerinin ve onların göreceli mekânsal konumlarının uluslararası politika üzerindeki sonuçlarına dikkat çekmektedir (Østerud, 1988).

Bu noktalardan Jeopolitik, stratejik unsurlara ağırlıklı bir bakışla coğrafi faktörlerin devletlerin dış politikası üzerindeki ilişkisini araştırmaktadır. Bir başka deyişle, UI'nin mekânsal ve coğrafi açıdan incelenmesi olarak tanımlanabilir. Temel amacı uluslararası güç arayışında coğrafyanın siyasi ve stratejik önemini özetlemektir. Bir başka tanımlamada jeopolitik, coğrafyanın ne anlattığı ve bu anlatının neden anlamlı olduğuyula ilgili varsayımlardan oluşan, her bir analizin birbirini totolojik olarak desteklediği bir düşünce sistemidir ve siyaseti değişmez mekânsal kategorilere (merkez alan, kalpgâh, kenar kuşak gibi) indirgeyen özcü bir düşünce biçimidir (Yeşiltaş, 2014). Lacoste'ye göre jeopolitik, iki veya daha fazla devletin rekabet ettiği bölgelerdeki veya farklı siyasi gruplar veya silahlı hareketler arasındaki güç rekabetlerinin incelenmesidir (Lacoste, 2020).

Konu olarak jeopolitik aynı zamanda bölge, nüfus, stratejik konum ve doğal kaynaklar gibi faktörlerin farklı devletlerarasındaki ilişkileri ve dünya üstünlüğü mücadelelerini nasıl etkilediğini de sorgular. Uluslararası siyasi davranış; yer, büyüklük, iklim, demografi, doğal kaynaklar ve teknolojik gelişmeler ve potansiyeller gibi coğrafi değişkenler aracılığıyla anlamaya, açıklamaya ve öngörmeye çalışan bir dış politika analizi yöntemi de olmaktadır. Evans ve Newmham'ın da ifadesiyle siyasi kimlik ve eylemler neredeyse coğrafya ile belirlenme durumuna gelmiştir (Evans & Jeffrey, 2001). Kavramı bir başka açıdan ele alan Marcinaka göre Rusya'da jeopolitik, bilimsel bir teori veya siyasi doktrinden çok daha fazlasıdır; bir dünya görüşüdür veya en azından dünyanın küresel bir resmini oluşturabileceğiniz ve ona karşı kendi tutumunuzu şekillendirebileceğiniz oldukça evrensel bir kavramdır (Świder, 2019). Bu tanımlamalar çerçevesinde jeopolitiği değişmeyen bir alanda değişken güç sistemlerinin incelenmesiyle ilgilenen bir bilgi alanı olarak tanımlamak mümkündür. Haliyle jeopolitik, coğrafya ilkelerini uluslararası politikaya uygulama bilimidir; coğrafyanın doğal unsurları ile devletlerin politikaları arasındaki karşılıklı ilişkilerin incelenmesiyle ilgilenir varsayımını doğrular niteliktedir.

Jeopolitik teoriler ise, tüm devletlerin sabit bir coğrafi alan içinde yer aldığı gerçeği göz önüne alındığında, daha önce de ifade edildiği üzere coğrafyanın uluslararası ilişkilerin en istikrarlı unsuru olduğunu göz önünde bulundurarak, uluslararası sistemi analiz ederken coğrafi faktöre öncelik verme eğilimindedir. Siyasi, ekonomik veya stratejik eksende her türlü sosyal ve siyasal birimlerin fiziksel ortamı olarak tanımlanabilecek coğrafi unsur, somut ve sabit bir gerçekliği temsil etmesi nedeniyle politika oluşturmayı etkileyen en önemli faktör olarak değerlendirilebilir. Spykman'ın tabiriyle "Coğrafya dış politikada en temel faktördür çünkü en kalıcıdır" (Spykman, 1969). Cohen de bu kalıcılığı coğrafyanın üç tanımını üzerinden somutlaştırır; Alan farklılaşması bilimi, mekânsal ilişkiler ve etkileşim bilimi ve dağılım bilimi (Cohen, 2008). Bu nedenle Cohen uzay, topoğrafya ve iklim gibi fiziksel faktörleri inceleyerek bunları birbiriyle ilişkilendirir. Bu bağlamda jeopolitik, tüm bu dalları kapsayan ve uluslararası siyasi gücü coğrafi ortamla ilişkilendiren bir coğrafi akıl yürütme biçimidir sonucuna varmaktadır.

Bir başka açıdan kavram değerlendirildiğinde ise Jeopolitik kavramının bir ihtiyaç dâhilinde ortaya çıktığı ortadadır. Geoffrey Parker, 19. Yüzyılın sonlarından 1980'lerin başlarına kadar jeopolitik düşüncenin kronolojik bir açıklamasını sunduğu çalışmasında jeopolitiğin tarihte emperyal tahakkümün küresel siyasi haritayı tamamladığı çıkarımını yapmıştır. Parker, jeopolitiğin köklerinin, Darwinizm'den türetilen biyolojik analogilerin ve emperyalist rekabetteki göreceli konumlarla bağlantılı ulusal eğilimlerin damgasını vurduğunu iddia etmiştir (Parker, 1988). Nitekim kavramı 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyıl boyunca emperyalist jeopolitikçiler fiziksel çevre ile politika arasındaki ilişkiyle ilgilenen Batı emperyal paradigmasının bir aracı olarak inşa etmişlerdir. Harol ve Margaret Sprout jeopolitiğin bu açıdan ulusal bir rejimin amaçlarına hizmet etmek için bilginin işletilmesi olarak tercüme edilmesi gerektiğini ifade eder (Sprout & Margaret, 1968). Bir başka anlatımla jeopolitik devletin ulusal çıkarlarında araçsallaştırılma adına tasarlanmış açık ve öznel bir kavramdır. Dolayısıyla jeopolitik coğrafya ile siyaset arasındaki ilişkiyi anlamak için kullanılan bir devlet teorisi olarak doğmuştur. Bu bakımdan jeopolitik düşünce biçimi devleti aşkın bir varlık şeklinde düşünür ve devletin gücünü maksimize etmek uğruna çabalar (Yeşiltaş, 2014). Örneğin,

jeopolitik genellikle Nazi stratejilerine ilham vermeye suçlanan iki savaş arası Alman versiyonunda Karl Haushofer'in Lebensraum'una (yaşam alanı) ilham vermiştir ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra da Amerikan yorumuyla kavram yapısal değişimler geçirmiştir. Nitekim özellikle Hitler'in yayılcı ve saldırgan politikalarına verdiği söz konusu ilham nedeniyle jeopolitik ABD'de "coğrafya faktörünü ulusların gücünü ve dolayısıyla kaderini belirleyeceği varsayılan bir mutlak haline getiren sahte bir bilim" olarak Soğuk Savaş döneminde etiketlenildi (Morgenthau, 1978). ABD'nin İkinci Dünya Savaşı sonrası komünist bloğu çevreleme stratejisi için entelektüel bir enstrümandan daha fazlasını sağladığı görülen Mahan ve Mackinder'in indirgemeci jeopolitik kavramları da SSCB içinde "yanlış bilim" olarak reddedilmişti (Bassin & Konstantin, 2006). Ancak 1972'de ABD'nin Çin ile yakınlaşması ve Soğuk Savaş rekabetinin Üçüncü Dünya'ya yayılması ABD'de jeopolitiğe olan ilginin yeniden canlanmasına neden oldu (Avcı, 2020). Bu tarihi politik bağlamda Kissinger da jeopolitiği, kendi deyimiyile "küresel dengenin duygusal olmayan realpolitigi" arayışıyla eşanlamlı olarak kullanmaya başlarken (Kissinger, 1994), Brzezinski, Colin Gray ve NATO destekli çalışma grubunun çalışmaları Soğuk Savaş'ın jeopolitiğine odaklandı (Gray, 1977) (Brzezinski, 1986). SSCB'nin dağılması sonrasında ise yeni politik ve coğrafi bağlamın ortaya çıkmasıyla tebarüz eden ulusal rekabetler nedeniyle, Rusya kendisini daha önceki döneme göre jeopolitik manevralarla dolu değişken bir ortamda faaliyet gösterirken buldu (Petro & Rubinstein, 1997) (Morozova, 2019).

Bu açıdan jeopolitik kavramı Uİ'nin merkezinde önemli bir yer tutmaktadır. Jeopolitik kimi zaman mekânsal boyutu olan bir siyasi araştırma, bazen normatif-stratejik bir doktrinin etiketi, bazen analitik bir düşünce biçimi, bazen de devletlerin gelişimi ve gücüne dair iddialı bir bilimsel teori olarak çeşitli şekillerde kullanılsa da devletlerin coğrafi niteliklerinin ve onların göreceli mekânsal konumlarının güç politikaları üzerindeki sonuçlarıyla ilgilendiği belirgindir. Zira Jeopolitik fikri, devletlerin gelişimi ve şekillenmesi bilimi olarak tasarlanmış ve yayılmıştır. Bu nedenle klasik jeopolitik anlatı da her daim mekânsal bir öz arayışı vardır. Bu mekânsal öz arayışı bütün jeopolitik kuramların yaklaşımlarının temelini oluşturur (Yeşiltaş, 2014). Bu nazariyeden klasik anlamda jeopolitik, emperyalist rekabetin bir ifadesi olarak da okunur. Yeni Avrasyacı siyasi doktrinini jeopolitik analiz üzerine inşa eden Dugin de jeopolitiği gücün dünya görüşüdür ve gücün bilimidir şeklinde tasvir etmiştir. Çalışmaya da konu olduğu üzere Jeopolitik Dugin'in entelektüel ufkunu ortaya çıkaran temel alandır. Rus jeopolitikçi araştırmalarının konusunu kendine özgü bir şekilde tanımlamaktadır. Ona göre jeopolitik daha ziyade, gerçekliğin yeni ve olağanüstü bir yönünü bilmenin vesilesiyle birbirine bağlanan bir dizi tarihsel sezgidir. Özet olarak, jeopolitik geleneksel olarak siyasi güç ile coğrafi alan arasındaki bağlantıları ve nedensel ilişkileri belirtir ve somut anlamda, genellikle dünya tarihinde kara gücünün ve deniz gücünün göreceli önemine dayanan belirli stratejik reçeteler taşıyan bir düşünce bütünü olarak görülür (Dugin A. , 2015). Klasik manada Jeopolitik, siyasi güç ile coğrafi alan arasındaki ilişkileri incelendiğinde uluslararası güç arayışında siyasi ve fiziki coğrafyanın stratejik önemini ortaya koymayı arzulayan uluslararası ilişkilerin mekânsal ve coğrafi bir perspektiften incelenmesi olarak düşünülebilir.

3. Jeopolitik ve Avrasyacılık Arasındaki Bağlantı

İdeolojik ve partizan doğası göz önüne alındığında Avrasyacılık da jeopolitik normların küresel gücün özünü ortaya çıkarmak için geçerli olduğunu dile getirmektedir (Neumann, 1997). Yeni Avrasyacılık doktrinel inançlarının kahır ekseriyetini jeopolitik analizler üzerinden ortaya koyduğundan onun ideolojisini karakterize eden jeopolitik faktörleri açığa çıkarmak önem arz eder. Bugün modern Rus jeopolitik düşüncesinin gelişiminde görülen Yeni Avrasyacılık jeopolitik bir kavram olarak yorumlanmaktadır (Quy, 2022) (Brzezinski, 1986). Rusya'nın SSCB sonrası dış politika tartışmasının belirli bir özelliği birbiriyle ilişkili ve birbirini güçlendiren Avrasyacılık ve jeopolitik gibi iki söylemin ortaya çıkışı ile olmuştur. Avrasyacılık ile jeopolitiğin söylemsel birleşimini Rusya'nın, SSCB'nin çöküşü ve bunun sebep olduğu uluslararası düzen ile hesaplaşmaya yönelik en kapsamlı girişimini oluşturur. Birbiriyle yarışan çok sayıda fikir, plan ve ideolojiye rağmen, görece jeopolitik Avrasyacılık "Rusya nedir ve Rusya'nın meşru olduğu yerde Rus olmak ne demektir? Rusya'nın ulusal çıkarlarını neyin oluşturduğu? ve Rusya'nın güvenliğine en büyük tehdidi neyin oluşturduğu" soruları üzerinden Rusya'nın Post-Sovyet dönemde yüzleştiği soruların kahır ekseriyetini ele almayı başardı. Rus dış politikasının yeni ve teoriye dayalı bir planı

olarak jeopolitiğin, Rusya'nın Sovyet sonrası siyasetinin dinamik siyasi ikliminde karşılık görmesi bu yüzden şaşırtıcı değildir (Morozova, 2019).

SSCB'nin dağılmasının ardından Rusya'da jeopolitik teoriler, jeopolitik üzerine geniş bir düşünce yelpazesi de dahil olmak üzere güçlü bir şekilde gelişmiştir. Yeni Avrasyacılık temelinde "Büyük Avrupa", "Rus Dünyası" ve "Avrasya" gibi fikirlerin hepsi uluslararası düzende devlet için farklı roller ve farklı dış politika yönelimlerini teşvik etmiştir. Jeopolitik tahayyüllerin her biri Soğuk Savaş sonrası Rusya'nın uluslararası kimliğindeki, öncelikle kayıp duygularından kaynaklanan (Çarlık İmparatorluğu ve SSCB tarafından kontrol edilen bölgelerden emperyalist geri çekilme ve küresel bir süper güçten Avrupa'nın çevresindeki bölgesel bir güce doğru statünün düşmesi) temel zorlukları ele almaya çalışmıştır. Bu nedenle her mekânsal proje, Rusya'nın Soğuk Savaş sonrası sınırları ve büyük güç statüsü arayışıyla ilgili mekânsal zorluklarına değinmeyi, Rusya'nın şartlarına göre Batı ile bir uzlaşma arayışını Büyük Avrupa ya da Batı etkisinin artık hoş karşılanmadığı Rusya merkezli "Büyük Avrasya" mekanları ile tasvir etmeyi vaat etmiştir (Karaganov, 2016) (Marina & Thomann, 2022).

Jeopolitik mekânsal tahayyüller, belirli politika kararlarını meşrulaştırırken bilgiyi filtreleyen ve olaylara anlam sağlayan bilişsel çerçeveler sağlar. 'Onlar' ve 'biz' arasındaki sınırların belirlenmesinde ve dolayısıyla farklılıktan oluşan ulusal kimliklerin inşa edilmesinde ve şekillendirilmesinde önemli bir rol oynarlar (Tuathail & Dalby, 1998). Dolayısıyla bu jeopolitik tahayyüllerin tanımlanması ve analiz edilmesi, Rus dış politikasının daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunabilir. Jeopolitikte bütüncül açıklamalar ve yorumlar oluşturma, metafizik yönleri pragmatik yönlerle kendine özgü bir Rus jeopolitik meta-paradigması içinde birleştirmeye çalışan güçlü bir temayül vardır (Nadezhda, 2019). Örneğin Rusya'da ülkeyi hem jeopolitik hem de Ortodoks medeniyetinin merkezi olarak konumlandıran jeo-uygarlık kavramı bulunmaktadır. Bu kavramın, Soğuk Savaş sonrası dünyanın uluslararası gerçekliğinin analizinde son derece işlevsel ve yararlı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu kavram uluslararası alanda meydana gelen dinamik siyasi değişimlerin erişilebilir bir tanımını ve anlaşılmasını sağlayan bir dizi kavram yaratmıştır. Aynı zamanda söz konusu kavram, modern siyaset biliminde öncelikle "medeniyetler çatışması" teorisini yaratan Samuel Huntington tarafından da popülerleştirilmiştir. Bazı sınırlılıklarına rağmen bu kavram, uluslararası ilişkilerde Soğuk Savaş sonrası dönemin analizinde etkili ve yaygın bir araştırma aracı haline gelmiştir (Świder, 2019)¹⁷. Jeo-uygarlık yaklaşımı, uluslararası politikanın ele alınmasında jeopolitikçilerin kahr ekseriyette kullandıkları metodolojik araçlardan biridir. Bu kavram, jeopolitiği mutlaklaştıran, onu bir tür ideolojik meta-sisteme ve ideolojiye dönüştüren, onu siyasi ve toplumsal yaşamın tüm alanlarına tabi kılan -Aleksandr Dugin ve Panarin'in de dâhil olmak üzere- Rus Avrasyacılarının jeopolitiğini de etkilemiştir. Ancak Rus jeopolitikçileri bu söylemi yoğun bir şekilde mistik temalarla zenginleştirmişlerdir. Aleksandr Dugin'e göre dünya siyah ve beyazdır, ancak manici anlamda beyazdan iyi olarak anlaşılan daha siyahtır (kötülüğün hâkimiyetindedir) (Dugin, 2014). Konrad Świder'in deyimiyle İyi ve kötünün mutlak kategorilerine başvurarak, bunları gezegenin jeopolitik temelinde yansıtmak ve İncil'e ve hatta Marx'ın Kapital'ine atıfta bulunmak, Dugin'in kavramına metafizik bir değerden ziyade bir metafikir statüsü vermektir (Świder, 2019).

Yayılmacı Yeni Avrasyacılar Rusya'nın önde gelen bir mesihçi yani kurtarıcı bir rol oynadığı dünyanın jeopolitik modelini oluşturmak için klasik jeopolitiğin yaratıcıları Halfrod Mackinder, Karl Haushofer ve jeopolitikle ilgilenen Üçüncü Reich hukukçusu Carl Schmitt gibi düşünürlerin kavramlarını kullanmışlardır. Yeni Avrasyacıların mesihçi misyonu, Büyük Avrasya'nın ana siyasi güç merkezlerini harekete geçirerek, Atlantikçiliğin Avrasya bölgesinde yayılmasına karşı çıkacak ve bir süper imparatorluk statüsü elde edecek bir Kıta İmparatorluğu yaratmaktır. Avrasya coğrafyası ve Avrasya imparatorluğu hiyerarşik olarak organize edilecek ve Büyük Toprakların şu ana kadarki başlıca bölgesel güçleri olan Rusya, Çin, Hindistan ve İran gibi alt imparatorluklardan oluşacaktı. Nihayetinde Avrasya süper imparatorluğuna, coğrafi olarak Avrasya'ya ait olan ve ABD etkisinden kurtulmuş, Almanya ve Fransa'nın hâkim olduğu bir Avrupa katılabilecektir (Dugin A. , Rus Jeopolitiği: Avrasyacı Yaklaşım, 2005). Dikey hiyerarşide alt imparatorluklardan daha düşük olan eski devletler ve uluslar, imparatorluğun yapısıyla yapısal olarak çelişmeyen geniş bir özerkliğe sahip olacaklardı. Alt imparatorlukların, bu alanlarda benimsenen değer sistemlerine saygı duyan ayrı hukuk sistemleri olacaktır. Rusya, yukarıda adı geçen "ikincil imparatorluklardan" oluşan "Büyük alanlar konfederasyonu" olacak Yeni Avrasya İmparatorluğu'nun ana

merkezi olacak ve *Novosibirsk* onun başkenti (Avrasya'nın coğrafi merkezi olarak) olacaktı (Dugin A. , Rus Jeopolitiği: Avrasyacı Yaklaşım, 2005).

Jeopolitiğin klasik bir yorumbilim aracını takip ederek Avrasya coğrafyasının stratejik ağırlığını analiz eden Dugin ve Panarin gibi yayılcı Yeni Avrasyacılar Rusya'yı, Mackinder'dan referansla Avrasya süper kıtasının kalbi ve dünyanın pivot bölgesi olarak görmüşlerdir. Bu nedenle deniz güçleri ile kara güçleri arasındaki karşıtlık çerçevesinde Avrasya kara kütlelerinin stratejik çıkarlar açısından anlamını derinlemesine araştırmışlardır (Wehrschutz, 1998). Nitekim Panarin ve Dugin, araştırmalarından Rusya'nın "tarihin coğrafi eksenini" ve "dünyanın kalbi" olduğunu iddia ederek sonuç çıkarmışlardır. İmparatorluk ve coğrafya Rusya'nın kaderidir. Bu temel değerler ve yön işaretleri olmadan Rusya, benzersiz kimliğini kaybetmeye mahkûmdur ve bunlar olmadan var olamaz. Dolayısıyla Rusya, dünyayı, Atlantik düzen tarafından daha saldırgan bir şekilde zorlanan, açık veya gizli bir dünya hükümetine sahip bir gezegen devletinin kurulması çağrısında bulunan Mondializm (dünyanın tek merkezden idare edilmesi) tehlikesinden kurtarmak zorundadır (Dugin A. , 2005). Müşahede edildiğinde Yeni Avrasyacılık, ideolojik anlatısının kahır ekseriyetini jeopolitik analize dayandırmaktadır. Avrasyacılığın odak noktası, isiminden de anlaşılacağı gibi coğrafik, temellendirmelerinden de anlaşılacağı gibi felsefi ve ideolojik bir çağrışıma tekabül eder. Yeni Avrasyacılar, bu çağrışımlara Post-Sovyet dönemde stratejik ve jeopolitik bir anlam atfetmektedirler.

Aslında Avrasya coğrafyasına ve Avrasyacılık jeopolitik eksenine vurgu çok eskilere kadar gider. Örneğin ilk jeopolitikçilerden Alfred Thayer Mahan'ın çalışma alanı deniz stratejisi ve denizcilik tarihi olarak bilinse de önemli jeopolitik çalışmalarından biri de Asya Sorununu ele alan *The Problem of Asia: Its Effect upon International Politics* başlıklı 1900 tarihli çalışmasıdır (Dennett, 1935). Mahan'a göre Asya'yı coğrafi ve siyasi olarak önemli kılan unsur, Çin'den Akdeniz'e kadar uzanan bir bölgeyi kapsamıydı. Söz konusu çalışmada Avrasya'nın devasa kıtasındaki Rusya İmparatorluğu'nun emellerine ve sınırlarına bitişik topraklar için yarattığı meydan okumaya dikkat çekmiştir. Mahan Rus politikasının özünün bölgesel genişleme ve ticari tekele dayandığını dile getirmiştir. O'na göre Rus devlet adamlarının en büyük hedeflerinden biri, Akdeniz ve Uzak Doğu'daki sıcak su limanlarının ele geçirilmesiydi. Bir diğeri ise ekonomik kazanç için rakiplerin kendi hâkimiyetleri altındaki topraklardan dışlanmasıydı (Dennett, 1935). Mahan, Rusya'nın kuzey kara gücünün uzun vadede kontrol altına alınmasının Atlantik bloğunun deniz güçlerinin ortak çabalarını gerektireceğini öngördü (Berryman, 2012).

Mahan'dan hemen sonra Mackinder, dünyanın kontrolünün Avrasya'yı kontrol eden güç veya güçlere bağlı olacağı yönündeki önermesini ortaya koymuştur. O'na göre "Doğu Avrupa'ya hâkim olan bir ülke Heartland'e (Kalpgâh), Heartland'e hâkim olan bir ülke Avrasya'ya, Avrasya'ya hâkim olan bir ülke ise dünyaya hâkim olacaktır" (Mackinder, 1904). Avrasya'yı elinde bulunduran kişi kara gücü (*tellurocracy*) ve deniz gücü (*talasokratik*) birleştirebilecek, diğer çevre kıtaları ekonomik ve stratejik olarak kendisine bağımlı ikincil aktörlere dönüştürebilecek hegemonik bir küresel imparatorluk yaratabilir. Mackinder bunu başlangıçta "tarihin coğrafi eksenini" ve daha sonra "Kalp Ülkesi" olarak adlandırmıştır. Ayrıca Mackinder, Rusya İmparatorluğu'nu "Pivot Bölge" olarak görmekteydi (Mackinder, 1904). Mackinder, dünyanın merkez bölgesinin, deniz gücüyle erişilemeyen Avrasya'nın iç kıtasındaki geniş karayla çevrili alan tarafından temsil edildiğine inanıyordu.

Bu bölünmede kara gücü, Mackinder nazariyesinde gücün en yerinde bir örneğini temsil etmekteydi. Bahsedildiği üzere Mackinder, merkez bölge için deniz gücüyle erişilemeyen Avrasya'nın iç kıtasındaki geniş karayla çevrili alana referans vermekteydi. Mackinder'ın bu bağlamda temel endişesi, Avrasya'nın merkez bölgesini dış kenarlarıyla birbirine bağlayacak ve bunu uluslararası güç dengesine ciddi bir tehdit olarak algılayacak potansiyel bir kara ve deniz gücü birleşimidir. Nitekim Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinin akabinde ise, Mackinder, Kalpgâh kavramını yeni tarihi politik bağlama yeniden uyarlamıştır. Mackinder savaş sonrası, gücün Avrasya'nın merkezinde yer alan, yarım daire şeklinde hilallerle çevrili, siyasi ve stratejik kontrolü Avrasya kıtasının hâkimiyetine yol açacak olan, deniz gücüyle erişilemeyen, karayla çevrili coğrafi bir bölgeyi temsil ettiği fikrini yineledi (Pizzolo, 2020).

Dolayısıyla Mahan ve Mackinder Avrasya sorununa odakladıklarında, Rusya İmparatorluğu, 300 yıl içinde yaklaşık 17 milyon kilometrekarelik yeni bölgeyi ele geçirmiş ve Rusya İmparatorluğu'nu dünyanın en büyük ülkesi ve tarihin üçüncü büyük imparatorluğu haline getirmişti (Burbank, Von Hagen, &

Remnev, 2007) (Wesson, 1974). Soğuk Savaş'ın başlangıcı ile beraber ABD, Avrasya'daki SSCB hegemonyasını Mackinder'in Kalpgâh kuramı çerçevesinde engellemeye çalışmıştı. Dolayısıyla Jeopolitik açıdan bakıldığında, Birinci ve İkinci Dünya Savaşı ile Soğuk Savaş'ın yaşandığı yirminci yüzyıl, bir bakıma Mackinder'in öngörüsünün gerçekleşmesini engelleme mücadelesiydi (Blouet, 2010).

Mackinder sıklıkla günümüz jeopolitiğinin babası olarak kabul edilir. Avrasya'nın dünya hegemonyası açısından stratejik önemini vurgulayan jeopolitik düşüncesinin, her ne kadar karşıt bir bakış açısıyla da olsa, Yeni Avrasyacı düşünürler tarafından temel kabul edilmesi tesadüf değildir. Örneğin Dugin, Mackinder'ı Avrasyacılığın jeopolitik kavramlarını etkileyen ve Avrasyacıların kurmaya çalıştığı yeni çok kutuplu dünya düzeninin çerçevesinin inşasına yardımcı olan başlıca düşünürler arasına yerleştirir. Dugin, çalışmalarının birçok sayfasında Mackinder'ın jeopolitik teorilerinden ve bunların Avrasya'ya yönelik çıkarımlarından alıntılar yapar. Mackinder'ı, Avrasya kara parçasının dünya hâkimiyeti açısından stratejik önemini anlayan ilk düşünürlerden biri olarak işaret eder (Dugin A. , Rus Jeopolitiği: Avrasyacı Yaklaşım, 2005).

Mackinder'in öngörülerini jeopolitikçilerin en yoğun tartışılan önermeleri arasında yer almıştır (Berryman, 2012). Mackinder ile aynı zamanda jeopolitikçi Karl Haushofer, Alman yayılcılığını desteklemek için Mackinder'in Kalpgâh teorisinden yararlandı. Haushofer, Heartland teorisinin Almanya ile Rusya arasında bir ittifak kurulmasını teşvik edebileceğine inanıyordu. "Kontinentalblock" (kıtabloğu) olarak da bilinen kıtasal ittifak planı, Almanya, Rusya ve Asya kıtasındaki Japon hattı arasında ortak sınırların oluşturulmasından oluşuyordu (Pizzolo, 2020). Haushofer Orta Avrupa, Avrasya ve Japonya tarafından şekillenecek kıta bloğunun gelecekteki çatışmaları önleyeceğine ve deniz güçlerinin, yani Büyük Britanya ve ABD'nin izolasyonunu ve marjinalleştirilmesini sağlayacağına inanıyordu (Pizzolo, 2020).

İkinci Dünya Savaşı'nın bitimiyle SSCB, kıtadaki olayları etkileme konusunda, Avrasya'nın tartışmasız en büyük gücü haline gelmişti (Erol, 2006). İkinci Dünya Savaşı'nda Alman kuvvetlerinin SSCB'den sürülmesi, Avrasya'daki SSCB Kalpgâh'ının işgal edilmesinin zor olduğu gerçeğinin altını çizmişti (Gaddis, 2006). Bu nedenle, 1947'de George Kenan'ın *Foreign Affairs* dergisindeki ses getiren makalesinde, "Rusya'nın yayılcı eğilimlerinin uzun vadeli, sabırlı ancak kararlı ve ihtiyatlı bir şekilde kontrol altına alınmasını" savunmuştu (Kennan, 1947). Kennan, Avrasya'nın kaynaklarının ve askeri-endüstriyel potansiyelinin tek bir düşman gücün kontrolüne geçmesinin önlenmesi gerektiğini görmüştü (Gaddis, 2014) Kennan, ABD'nin Doğu ve Orta Avrupa'daki SSCB nüfuz alanı gerçeğini kabul etmesi ve SSCB'nin Batı Avrupa ve Japonya'daki komşu 'Kenar Bölge'si devletlerine nüfuz etmesini engellemeye yoğunlaşması gerektiğini savunmuştu (Kennan, 1947).

Kenan'ın jeopolitik öngörülerini Soğuk Savaş dönemi boyunca ABD'nin Soğuk Savaş stratejisi olan çevreleme fikir birliğine dayanıyordu. Kenan, Avrasya ile ilgili olarak ABD'nin SSCB'ye nazaran düşük kaynaklara sahip bir ada gücü olduğu ve Avrupa ve Asya'nın pazarları ve hammaddelerinin düşman tek bir gücün veya güçler grubunun egemenliği altına girmesi durumunda konumunun güvende olmayacağı görüşünde diretmekteydi. Nitekim teorik zemindeki bu görüş pratikte de küresel bir deniz koalisyonunu harekete geçiren ve SSCB'nin kara gücünün erişim alanını sınırlamak için bir hava üsleri zinciri kuran ABD-Sovyet Soğuk Savaşını bir rekabet haline getirmişti. ABD-SSCB Soğuk Savaş, ABD'nin imparatorluğu ile SSCB'nin Avrasya imparatorluğu arasında Avrasya-Afrika Kenar Bölgesi'nin (*Rimland*) kontrolünün reddi için bir yarışma haline gelmişti (Paradorn, 2006) (Gray, 1977). Örneğin bu yolda ABD stratejik olarak ve küresel güvenliği sağlamak için, Avrasya'nın çeperinde Soğuk Savaş boyunca askeri varlığını konuşlandırmıştır (Nye & Welch, 2014).

Son olarak Kenar Kuşak (*Rimland*) teorisini Nicholas Spykman, Mackinder'ın teorisini Avrasya'ya zıt stratejik değerler vererek yeniden formüle etmiştir. Spykman, Rimland'ı kontrol edenin Avrasya'yı kontrol ettiğini belirterek, onu çevreleyen kenarların Avrasya egemenliği açısından daha belirleyici olduğunu düşünmüştü. Rimland'ın kontrolüyle ilgili olarak, Spykman, deniz gücünün çıkarının, Kalpgâh ve Rimland'da hatlar oluşturarak kara gücünün birleşmesini engellemek olduğuna inanırken, kara gücünün çıkarının, Rimland'ın bazı kısımlarını kontrol ederek deniz gücünün gerçekleştirdiği kuşatmayı kırma ihtiyacını içerdiğine inanmıştı (Blouet, 2010).

Bu noktalardan hareketle bahse konu Avrasya eksen bölgesi, kendine özgü coğrafi ve stratejik önemi olan ve onu kontrol eden ulusu aşan tipik bir jeopolitik kavramdır. Bu, geniş coğrafyada yer alan Rusya için

toplumun mirası haline gelebilecek mekânsal bir anlam taşımaktaydı. Rusya'nın 16. ve 19. yüzyıllar arasında Orta Asya'ya ve Sibirya'ya doğru doğuya genişlemesi, Avrasya'nın kalbinin Rus kontrolüne geçmesi anlamına gelmekteydi. Bu, Rus toplumunun Kara gücü ile özdeşleştirilmesine yol açmaktaydı. İşte bu nedenle Rus jeopolitiği, tanımı gereği, Kalpgâh'ın ve karaya dayalı gücün çıktısı olan Avrasya jeopolitiğidir (Pizzolo, 2020).

Bu bağlamda Avrasya'da kurulacak imparatorluk temelinde Yeni Avrasyacılar, ulus-devletlerin, beş yüzyıllık (15. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar) tarihi karakterize eden, köhne bir siyasi örgütlenme biçimi olduğuna inanmaktaydılar. Dünya halkları, modası geçmiş ulus devletler yerine, büyük kıtasal alanların stratejik birleşmesini karmaşık, çok boyutlu bir ulusal, kültürel, dini, ekonomik ve antropolojik özerklik sistemiyle birleştiren siyasi oluşumlarda birleşmeliydiler. Gelecekteki siyasi oluşumların dikkate alınması gereken entegrasyon modelleri, Makedon İmparatorluğu, Roma İmparatorluğu, Kutsal Roma İmparatorluğu, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu gibi hem geçmişin eski çokuluslu imparatorlukları hem de Avrupa Birliği veya Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) gibi modern siyasi yapılarıdır (Pizzolo, 2020).

Görüldüğü üzere ulus-devlet fikrinin emperyalist makro alanlar lehine aşılması gerektiğine inanan Avrasyacılar, kendi halklarının tarihi, kültürel ve medeniyetsel özelliklerini yansıtacak, pan-bölgesel düzeyde ulus üstü oluşumların yaratılmasını desteklemektedir. Büyük alanlar fikri dünya hükümetine dayalı küreselci model ve egemen ulus devletlerin geleneksel Westphalia modeli gibi iki dünya görüşüne alternatifini temsil edecektir. Çok kutuplu küreselleşme alternatif küreselleşmenin bir biçimi olarak düşünülebilir. Bu noktada Avrasyacılık, küresel bir merkez ile onun dış çeperi arasındaki ikiliğe dayanan hermeneutik modeli reddeder. Tam tersine, bir “çoğulculuk” oluşturan birçok özerk yaşam alanının varlığını iddia eder. Avrasyacıların tasavvur ettiği dünya düzeni, kıtasal federasyonlar veya “demokratik imparatorluklar” halinde örgütlenmiş, büyük ölçüde yerel özyönetime sahip bir devletler koalisyonu tarafından temsil edilmektedir. Bu alanların her biri etnik, kültürel, dini ve idari açılardan her anlamda çok kutuplu olmalıdır. Ayrıca bu alanlar ulus devletler değil, daha ziyade kıta federasyonları veya büyük ölçüde yerel özyönetime sahip “demokratik imparatorluklar” şeklinde yeniden organize edilmiş bir devletler koalisyonu şeklinde de yapılabılır. Bu alanların her biri çok kutupludur ve karmaşık bir etnik, kültürel, dini ve idari faktörler sistemini kapsamaktadır (Pizzolo, 2020).

4. Post-Sovyet Dönemde Küresel Bir İmparatorluk İdeolojisi olarak Yeni Avrasyacılık

SSCB'nin dağılması ile birlikte Rus siyasi ve toplumsal hayatında etkili olan düşünce akımlarının başında gelen Batıcı klasik düşünce Rusya'nın stratejik olarak Batı ile ortaklık kurması gerektiğini ve Batı'nın askeri, siyasi, iktisadi ve toplumsal kurumlarını model olarak benimsemesi gerektiğini savunmaktaydı (Bassin, 2021). Böylece Rusya, SSCB'nin mirası topraklarda emperyal mirastan uzaklaşacaktı. Nitekim dağılmayı izleyen yıllarda pratik zeminde de Dışişleri bakanı olarak Andrey Kozırev ve Başbakan olarak Yegor Gaidar ve Boris Yeltsin dönemi Batıcılık fikirleri olarak temsil edilmişti. Ancak 1990'lı yılların ortalarına doğru Batıcıların politikaları ekonomik ve toplumsal istikrarı sağlayamamakla birlikte Batılı büyüme modellerine duyulan güven sarsılınca gerek bir ideoloji gerekse de bir jeopolitik kuram olarak Yeni Avrasyacılar güçlenerek ortaya çıkmıştır (Laruelle, 2008) (İşyar, 2010). Mevcut durumun kabul edilip ABD ve Batı ile ilişkiler Rus siyasi hayatında Yeni Avrasyacı düşüncelerin etkili olmasını beraberinde getirmiştir. Çünkü Yeni Avrasyacılık nezdinde Rusya, emperyal mirası olan SSCB ve Rus çarlığı üzerindeki alanlarda süper bir güç konumundadır ve bu güce yakışır şekilde hareket etmelidir.

Laurelle'ye göre 1990'larda doğan tüm Avrasyacı hareketlerin -aynı ön varsayımları paylaşmasalar da- ortak noktası emperyal bir Rusya anlayışıdır (Laruelle, 2008). Glebov, Avrasyacılık'tan daha “emperyal” bir ideoloji bulmanın zor olduğuna dikkat çekmiştir (Glebov, 2015). Avrasya'nın kültürel ve ulusal birliğini iddia eden Yeni Avrasyacı düşünürler, Rus İmparatorluğu'nun eski sınırlarının yeniden inşa edilmesini ve Doğu'ya doğru daha da genişlemesini meşrulaştırmaya çalışmışlardır (Pizzolo, 2020). Bu da gösteriyor ki, Yeni Avrasyacı yorum, ülkenin farklı bölgelerinde etkili bir şekilde kendi kaderini tayin hakkını güvence altına almayı amaçlamamaktadır. Bunun yerine, azınlık milliyetçiliklerini barındırmak ve kontrol etmek için federalizmi bir araç olarak kullanarak emperyalist düzeni yeniden tesis etmeyi amaçlamaktadır (Laruelle, 2008).

Yeni Avrasyacı jeopolitik düşünce içerisinde uluslararası politikada devamlı genişleyen imparatorlukları temel aksiyon birimi olarak gören en önemli iki düşünür Alexandr Dugin ve Alexandr Panarin'dir. Bu iki Yeni Avrasyacı uluslararası sistemde kültürel ve jeopolitik odaklı okumalarında imparatorluğun içeriğini agresif ve saldırgan bir şekilde temellendirmişlerdir (Peunova, 2008). Bu iki yayımcı Yeni Avrasyacı düşünürün nezdinde gelecekteki dünya siyasetine uyumlanabilecek en yerinde büyük adım dünyadaki jeopolitik açığı doldurabilecek hızlı ve geniş bir yayılma stratejisidir (Laruelle, 2007). Dugin'in Yeni Avrasyacılığı, Sovyet sonrası Rusya'nın öz bilincinin ana özelliği haline gelen ideolojik ve politik bir olgu olarak ortaya çıktı. Dolayısıyla Dugin'in Avrasyacılığı bölgesel sınırların ötesinde olup küresel bir vizyona sahiptir (Bassin, 2014). Bu küresel proje artık Avrasyacılık altında daha fazla fikir sahibi olan Avrasyalıların da diasporasında yer alıyor (Khalid, 2022). Bu dönemde Panarin de SSCB'nin çöküşüyle, aşırı toplumsal eşitsizlik ve adaletsizlikle, Rus kültürünün batılılaşmasıyla, yeni liberal elitlerin siyasi hâkimiyetiyle karşı karşıya kaldı. Bu tarihi politik bağlamda Panarin'in de Yeni-Avrasyacılığın nasıl alternatif kuramsal bir model sunmayı ve yeni bir küresel açıklayıcı sistem bulmayı arzuladığını altını çizmiştir (Sigachev & Gnerre, 2019, s. 261-273).

Bu çerçeveden SSCB'nin çöküşünden sonra Avrasyacılık özellikle Dugin ve Panarin aracılığıyla siyasi bir hareket olarak klasikten Yeni Avrasyacılığa doğru yeniden ortaya çıktı. Klasikten Yeni Avrasyacılığa geçiş süreci Rus siyasi seçkinleri Alexandr Dugin ve Alexandr Panarin tarafından dile getirildi. Dugin ve Panarin daha sonra 1990'lı yıllarda Rusya'yı tanımlayabilecek daha kapsamlı fikirlerle Avrasyacılık felsefesini yeniden tasarlamaya başladı. Bu noktadan hareketle çalışmanın bu bölümünde Dugin ve Panarin'in Yeni Avrasyacı jeopolitik ve ideolojinin küresel hegemonya ve Rusya'nın imparatorluk tahayyülünü hangi açılardan bir araç olarak sundukları ortaya konacaktır.

4.1. Alexander Dugin ve Yeni Avrasyacılık Sistemi: Felsefesi ve Stratejisi

Dugin geleneksel Avrasya fikrini, klasik aşırı sağ düşünceden alınan unsurları ekleyerek Yeni Avrasyacı düşüncenin temellerini atmıştır. Bu unsurlar muhafazakâr devrim kavramı², Alman jeopolitik ilkeleri³ ve Rusya'nın ulusal misyonuna ilişkin söylemlerden oluşmaktadır. 2000'li yılların başında Dugin, liberalizm, marksizm ve faşizm gibi üç temel ideolojinin yapı sökümüne dayanan "Dördüncü Siyaset Teorisi"nin (*The Forth Political Theory*) doğuşunu ilan ederek Yeni Avrasyacı felsefeye yeni bir yorum getirmiştir (Dugin A. , 2012).

Dugin'in Yeni Avrasyacı kuramı içerisinde farklı yönünü ortaya koyan unsur onun fikriyatında jeopolitiğin önemli yer edinmiş olmasıdır. Dugin jeopolitiği, siyasi elitlerin hizmetinde olan ve onların uluslararası ortama yönelik beklentilerini ifade eden bir bilim ve aynı zamanda ideoloji olarak okumaktadır. Jeopolitik, siyasi elitlerin alanıdır ve siyasi kararlar almak için gerekli bilgiyi sunan, yönetime ilişkin bir tür ders kitabıdır. Haushofer'in Alman Jeopolitik geleneğine atıfta bulunan Dugin, jeopolitiği bir devleti yönetme bilimi olarak görmektedir (Świder, 2019).

Dugin'in öncülüğünde yayımcı Avrasyacıları klasik avrasyacıardan ayırıklaştıran yön güçlü bir devlet düşüncesine sahip olmaları ve uluslararası ilişkileri çatışmacı bir düzlemde yorumlamalarıdır (Bassin, 2008). Bununla birlikte bir mekân siyaseti olarak tanımladığı jeopolitiği hâkim medeniyet anlayışına ve bu medeniyetin tarihselcilğine karşı geliştirilmiş bir araç olarak kullanmaktadır. Dugin, Rus tarihinin en önde gelen tarihçisi ve coğrafyacı Lev Gumilev'in tarihsel süreçlerle ilgili kuramlarından etkilenerek Avrasya coğrafyası üzerinden kendine özgü jeopolitik temellendirmelerini ortaya koymuştur. Gumilev'in Avrasya coğrafyası üzerinde farklı halkların genetik karakterleri ve yaşadıkları coğrafya ile ilgili geliştirdiği

² Dugin bu kavramın içeriğini şu şekil açıklamaktadır: gelenek, hiyerarşi, statizm, ulusçuluk, toprağa bağlılık ruhanilik gibi sağın ideal ve olumlu tarafları. Bu içerikler manzumesine uyan yayımcı sıfatından da öngörüleceği üzere bu içerikler modern Rusya'nın SSCB'nin ötesinde daha geniş bir alana yayılmasının yolunu göstermektedir. Detaylı bilgi için bkz: Ömer Göksel İşyar, *Avrasya ve Avrasyacılık*, Bursa: Dora Yayınları, 2010.

³ Ernst Junger (1895–1998) ve Oswald Spengler (1880–1936) gibi "üçüncü yol" savunucularından etkilenen Dugin, Alman muhafazakâr devrimini ve onun Nazizm'in entelektüel gelişimi üzerindeki etkisini temsil eden Alman siyaset filozofu Carl Schmitt'ten belirgin bir şekilde etkilendiği görülür. Hatta Dugin, iki savaş arası Alman soyuna bağlı olduğunu iddia etmekte, Schmitt ve Haushofer gibi bir kıtasal jeopolitikçi olmak istemektedir. Bu bağlamda, Dugin Rusya'nın merkeziliğinin ve kıtasallığının, iki savaş arası dönemdeki Almanya'nın jeopolitiğiyle karşılaştırılması gerektiğini düşünmektedir. Detaylı bilgi için bkz: Alexander Dugin, *The Fourth Political Theory*, Budapesht: Arktos. 2012.

“Etnogenez/süperetnos” kavramı Dugin’in jeopolitiğinde önemli yer tutmaktadır (İşyar, 2010) (Boliachevets, 2017). Dugin, Gumilev’in Kiev ve Moskov Rusya arasındaki ayrım, Rus etnosunun oluşumunda Moğol egemenliğinin temel rolüne ve Rus tarihinin etnogenez aşamalarının modelini takip ederek yorumlanmasına odaklanan Rus tarihi görüşünü yeniden yapılandırmıştır (Shlapentokh, 2014).

Dugin’i etkileyen bir başka düşünür Carl Schmitt olmuştur. Dugin’in eseri *Dördüncü Siyaset Teorisi*, Carl Schmitt’in “Geniş uzay/alan”, “İmparatorluk” (Reich), “ulusların hakları”, “jeopolitik egemenlik” ve “talasokrasiler ile tellurocracyler” arasındaki mücadele kavramlarını özümseyen felsefesinden büyük ölçüde etkilenmiştir (Pizzolo, 2020) (Laruelle, 2008). Schmitt’in Dugin üzerindeki etkisi, Rus jeopolitikçisinin uluslararası sisteme ve genel olarak dünyaya ilişkin görüşlerinde açıkça görülmektedir. Schmitt’in “İmparatorluk”un doğuşu, doğası ve kapsamı hakkındaki düşünceleri hem Weimar Cumhuriyeti’nin hem de Hitlerci Üçüncü Reich’in Alman tarihi, siyasi ve coğrafi bağlamını aşmaktadır. Schmitt’in emperyal paradigması, sonsuza kadar geçerliliği kabul edilen ve Rusya’ya aktarılabilir üstün bir siyasi-hukuksal düşünce modelinin temellerini atmıştır. Avrasyacılara göre İmparatorluk fikri Schmitt’inkiyle tam olarak örtüşmektedir. Zira onlara göre imparatorluk, dünya mekânının medeniyet birliğini bünyesinde barındıran somut bir parça olarak okunmaktadır (Pizzolo, 2020).

Schmitt, birkaç “imparatorluk” ve “geniş alan”dan oluşan bir dünya düzeni tasavvur etmektedir. Bu vizyon, onu çok kutuplu, küreselleşme karşıtı ve ulusal-muhafazakâr bir uluslararası topluluğun inşası için en güvenli platform olarak algılayan Dugin’in Dördüncü Siyaset Teorisi’nin paylaştığı vizyonla neredeyse aynıdır. Bu anlamda Yeni Avrasyacılık, Schmitt’in imparatorluk ve geniş mekânlar fikrinin bugün ve gelecekte temellendirilmesinin ideolojik aracı olarak tasavvur edilmektedir (Pizzolo, 2020). Yeni Avrasyacılar, bir Avrasya İmparatorluğu’nun yaratılmasının iddialı bir siyasi projeyi temsil ettiğinin bilincindedir ve bu imparatorluğun nasıl bir siyasi şekle sahip olması gerektiğini anlamaya çalışmaktadır. Misalen Dugin, imparatorluk ilkesinin mutlaka önde gelen bir figürün varlığını gerektirmediğine inanarak Avrasya İmparatorluğu’nun imparatoruz bir imparatorluk olabileceğini öne sürmektedir (Dugin A. , 2012).

İkincisi, imparatorluklar her zaman sivil toplumun oluşumu için en uygun araçlardır. Başka bir deyişle imparatorluk formasyonu, imparatorluğun sınırlarında yaşayan halkların ve toplumların evrimine her daim daha uygundur. İmparatorluklar barışı korumak ve refahı artırmak için kurulurdu. Barışçıl, güvenli, düzenli ve zengin bir dünyanın yaratılması, örneğin Pax Romana (Pax Augusta) ve Pax Britannica’nın temel ilkesiydi. İmparatorluklar, Hobbes dünyasının üstesinden gelecek, kanunlarla yönetilen toplumlar yaratarak devasa toprak parçalarını disiplin altına alacak, çeşitli etnik toplulukları birleştirerek kendi geleneksel geleneklerini korurken aralarında diyalogu garanti edecek, teknolojik, altyapısal ve sanatsal gelişmeyi teşvik edecek ve ticaret ve alışverişi kolaylaştıracaklardı. İmparatorluk sınırları içinde yaşayan tüm insanlar hiçbir ayrım ve sınırlama olmaksızın vatandaşlıktan yararlandığı için Avrasya İmparatorluğu, hak ve görevlere dayalı, barışçıl, müreffeh, gelişmiş bir toplumun yaratılmasına araç olacaktır (Pizzolo, 2020).

Üçüncüsü, kurumsal açıdan imparatorluklar, katı bir stratejik merkezîyetçiliği yerel devlet içi birimlerin geniş özerkliğiyle birleştiren, daha ziyade federal bir sistem yapısında bir araya gelen siyasi-bölgesel yönetimlerdir (Howe, 2002). Buradan Avrasya İmparatorluğu’nun merkezîleşmeyi kendi iç idari ve yerel birimleri için geniş kapsamlı özerklik biçimleriyle birleştireceği sonucu çıkmaktadır. Böylelikle Dugin, Avrasya İmparatorluğunun yaratılmasının, küresel Amerikan İmparatorluğu’na somut bir evrensel alternatifi temsil edeceğine de inanmaktadır (Dugin A. , 2005). Her ne kadar Rusya, temel odağını temsil etse de sınırları, başta SSCB sonrası alan ve BDT ülkeleri de dâhil olmak üzere, Avrasya geniş alanının büyük bir kısmını kapsayacaktır. Dahası, çok kutupluluk ve karşılıklı egemenlik ilkelerine saygı göstererek, birlikte barış içinde yaşaması beklenen çok sayıda başka imparatorlukla çevrelenmiş bir imparatorluğu temsil edecektir. Bu kuralın tek istisnası, Dugin’in nazariyesinde çok kutuplu bir dünya projesini desteklemeyen ve bu nedenle uluslararası bir birleşik cepheyle karşılaştırılmayı hak eden Amerikan İmparatorluğu’dur (Dugin A. , 2005). İlk aşamada tek kutuplu bir dünya inşasını durdurmak, sekteye uğratmak ve savuşturmak, sonraki aşamada ise çok kutuplu bir dünyada birçok emperyal kutup arasında karşılıklı etkinin sınırlarını kesinleştirmek için bir imparatorluğa ancak potansiyellerini asimetric bir yapıda katlayabilen veya toplayabilen çok sayıda imparatorluk karşı çıkabilir. Gerçek çok kutupluluğun sınırlarına ulaşmak için, Rusya, medeniyet açısından kendisine yakın olan ülkeleri ve halkları öncelikle BDT ülkelerini

kendi etrafında bütünleştirerek post-Sovyet alanda nüfuzunu yeniden oluşturmalıydı. Aynı zamanda, Amerikan imparatorluğuna karşı bugün var olan tüm alternatiflerinden oluşan birleşik bir cephenin oluşumu teşvik edilmelidir. Bu anlamda sadece İslam dünyası değil, Kıta Avrupası, gelişmekte olan Latin Amerika Asya ve Afrika'nın diğer ülkeleri de bu koalisyonda yer almalıydı (Dugin A. , 2005).

Dugin'in jeopolitik okuması, Asya'da Rusya'nın ve Avrupa'da Alman ekseninin hegemonyası altında güçlü bir birleşik yönetim yaratmayı amaçlamaktadır ve Avrasya İmparatorluğu'nun Atlantikçiliğin, ABD'nin stratejik kontrolünün ve Batılı liberal değerlerin reddi üzerine kurulacağını iddia etmektedir. Jeopolitiği dogmatik bir ideoloji olarak gören Dugin, dönemin uluslararası olaylarını açıklamak için *Heartland*, *Rimland* ve *World-Island*'in klasik jeopolitik şemalarını kullanmaktadır (Dugin A. , 2005). Bu anlamda, NATO'nun doğudaki genişlemesini deniz gücünün yararına Rimland'da genişlemeye yönelik Atlantikçi bir plan olarak görmektedir. Aynı zamanda, Almanya ile Fransa arasında bağımsız bir Avrupa ordusunun yaratılmasına yönelik olası bir anlaşmanın, kara gücüne avantaj sağlayacak bir kıtasal gücün yaratılmasına yönelik ileri bir adım olduğunu düşünmektedir (Dugin A. , 2015).

Dugin'e göre jeopolitik, küresel imparatorluklar kurma amaçlarına hizmet ettiğinden evrensel bir kapsam taşır. Dolayısıyla herhangi bir bölgesel, ulusal veya federal jeopolitik olamaz çünkü doğası bir bilim veya teknik değil, öncelikle coğrafi faktörler tarafından kendilerine bahşedilen mutlak güce sahip olanlar veya bunun için çabalanlar için bir dünya görüşüdür. Bu çerçeveden, jeopolitik özü kapsamı bakımından küreseldir, çünkü yalnızca uzayın bir bölümünü değil, dünyanın tüm alanlarını etkileyen kader belirleyici kararları dikkate alır (Pizzolo, 2020). Bu varsayımlar üzerinden Dugin, Rusya'yı küresel Avrasya İmparatorluğu'nun merkezine yerleştirmektedir (Kalinin, 2019). Rusya kendisini Avrasya topraklarının birleşmesine ve Batılı liberal ilkelerin yerine daha muhafazakâr değerleri koymaya götürecektir jeopolitik bir açık kadere sahiptir. Dugin nezdinde Rusya, evrensel bir imparatorluk kuracak nitelik ve meşruiyete sahiptir.

Kaderi tamamen Moskova'nın Üçüncü Roma unvanının benimsenmesiyle miras alınan imparatorluk mesleğine dayandığından İmparatorluk Roma'sının tersine Moskova, Rusya'nın emperyal dürtüsü derin teleolojik ve eskatolojik bir anlama sahiptir (Kalinin, 2019). Dugin biraz da indirgemeci bir tarzda, Rusya ve dünyanın geri kalanı için önemli olan tek şeyin, yalnızca Avrasyacıların algıladığı "görünmez bir imparatorluk" olan Avrasya kara imparatorluğunun ABD liderliğindeki Atlantikçi siyasi blokla çatışması olduğuna inanmaktadır (Dugin A. , 2015). Dugin, jeopolitik analiz mercekleme aracılığıyla siyaseti, kültürü ve dini ilgilendiren tüm olayları, kara gücü ile deniz gücü arasındaki, sonuçta büyük bir imparatorluğun kurulmasına ve bir başkasının yıkılmasına yol açacak olan bu büyük çatışmanın gölgelerine geri götürmektedir. Bu bağlamda Rusya'nın özel rolü, ABD'nin tek kutuplu küresel modelini alt edecek yeni bir çok kutuplu düzenin kurulmasında dünyaya liderlik etmektir. Böylelikle 'Dünya Adası'ndan ortaya çıkacak kara gücü, çok kutuplu bir dünya çerçevesinde "Dublin'den Vladivostok'a kadar" birleşmiş egemen aktör Pan-Avrasya İmparatorluğu olacaktır (Dugin A. , 2005).

Dolayısıyla Dugin'e göre Rusya'nın jeopolitik çıkarları, onun tarihin coğrafi eksenindeki konumunu yansıtmaktadır (Dugin A. , 2005). Kıtasal bir güç olarak Rusya, Avrasya'da sürekli bir geniş alan mücadelesi yürütmektedir. Bu nedenle, doğal etki alanı olarak Rusya'nın açık kaderi, Avrasya üzerindeki kontrolünü yeniden güvence altına almaktır. Zira küresel bir süper güç olma yönündeki açık kaderini ancak bunu yaparak gerçekleştirebilir. Dugin, Ratzel'in organik devlet teorisinden yararlanarak da bahse konu Rus ulusal kimliğinin yenilenmesi için de mekânsal genişlemenin önemini vurgulamaktadır ve bunun ancak Rusya'nın Avrasya mekânının eksenindeki haklı yerini geri almasıyla başarılacağını öne sürmektedir. Bu nedenle, alansal/uzaysal genişleme, yalnızca Rusya'nın ulusal yenilenmesinden ve onurundan ayrılamaz olduğu için değil, aynı zamanda Atlantikçiliğe karşı temel bir savunma stratejisi ve siper olarak hizmet ettiği için de meşru bir strateji olarak kabul edilmektedir. Örneğin, bu projenin bir parçası olarak Sovyet sonrası Rusya'nın Güney'i (eski SSCB toprakları), Yeni Avrasyacılar için özel bir yere sahiptir (Smith, 1999). Bu nedenle Avrasya İmparatorluğu'nun yaratılmasının ilk adımı Sovyet sonrası alanın entegrasyonu olacaktır. Her ne kadar bu ülkeler birbirlerinden etnik, dinsel ve kültürel açıdan büyük farklılıklar gösterse de ortak bir Avrasya ruhunu paylaştıklarına ve Avrasya geniş alanının doğal parçalarını oluşturduklarına inanmaktadırlar (Kalinin, 2019). Nitekim Yeni Avrasyacı düşüncede de Kazakistan, Özbekistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Kırgızistan gibi Orta Asya ülkelerinin entegrasyonu diğerlerine göre çok daha

kolay olacaktır çünkü bu ülkeler Rusya veya NATO etrafında dönen “yarı başarısız devletler” olarak algılanmaktadır (Pizzolo, 2020). Dugin, ayrıca bu bölgede Ukrayna ve Gürcistan Rusya’nın nüfuz alanına dâhil edilmeden Avrasya İmparatorluğu’nun var olamayacağına inanmaktadır. Hâlihazırda Zbigniew Brzezinski’nin de ileri sürdüğü üzere, Ukrayna ve Gürcistan Amerikan İmparatorluğu’nun bir parçası olursa, Atlantikçiliğin Avrupa’daki konumu çok daha güçlü olacak ve Rus imparatorluk projesi boğulacaktır (Brzezinski, 1986).

Bu anlatım bağlamında Dugin’in *Dördüncü Siyasi Teori*’sinin ifadesi olarak Avrasyacılık, tüm Avrasya halklarını ortak bir emperyal devlet çatısı altında birleştirebilecek irtibat noktası olacaktır. Avrasya uygarlığı Belaruslular, Kazaklar, Yakutlar, Çeçenler, Büyük Ruslar, Moldovalılar, Osetyalılar ve Abhazlar arasında ortaktır. Avrasya toplumunda birçok halk ve kültür karışarak birbirini zenginleştirmiştir. Bu karışımın çekirdeğini Rus temeli oluşturmaktadır ve fakat hiçbir tahakküm, ayrıcalık ve üstünlük göstergesi olmadan, Avrasyacılık, Cengiz Han’dan Üçüncü Roma olarak Moskova’ya kadar önceki tüm imparatorluk fikirlerinin sentezlenmesini ve bu temel üzerinde ortak bir paydanın yükseltilmesini önermektedir. Kısacası imparatorluk kurma iradesinin formülü tarih, kültür, dil ve ortak kader ve benzer ahlaki ve dini yapı Avrasya halklarını birleştirmektedir (Dugin A. , 2012). Dugin’in Rus toplumunun zihinsel ve ahlaki kodlarına ilişkin de bir tasavvuru bulunmaktadır. Dugin bu tasavvur sürecini Rus kimliğinin temel unsuru olan Ortodoksluk temelinde yürütmek istemektedir. Çünkü bu tasavvur İdeolojik düzeyde yeni Avrasya İmparatorluğu olarak, Üçüncü Roma’nın eşsiz bir sentezini oluşturmada önemli bir unsurdur (Dugin A. , 2005).

4.2. Panarin’in Avrasyacılığı: Rus Mesihçiliğinin İdeolojisi

Dugin gibi Panarin’in de düşüncesinde jeopolitik kayda değer öneme sahiptir. Panarin, jeopolitik analizlerinde kıtasal ve deniz güçleri arasındaki rekabeti açıklamak için Spykman’ın Kenar Kuşak bölgesi modelinden yararlanmışır (Matern, 2007). Panarin, Kenar Kuşak teorisini kıta ve Atlantik alanları arasında çekişmeli bir Avrupa bölgesi olarak tasvir etmiştir. Şöyle ki, tarihsel olarak, her iki alanın hegemonları onu kontrol etmeye ve stratejik ve kültürel bir bakış açısıyla kolonileştirmeye çalışmaktadır. Panarin bu jeopolitik görüşü kapsamında Avrasya Kalpgâh’ının bölünmezliği ve Rusya’nın uygarlığın özel bir taşıyıcısı olduğu temelindeki fikirlerinde ısrarcıdır (Matern, 2007). Panarin, Slav kültürünün Avrasya coğrafyasındaki tekliline karşı çıkmakta ve Rusya’nın gerek ruhani ve gerekse de siyasi merkezinin Urallar’ın ötesine taşıdığı iddia etmektedir (İşyar, 2010). Bahse konu misyon duygusu tedricen Rus yayılmacılığının başlıca kaynaklarından biri haline gelecektir. Materyalist ve agnostik görünümdeki Avrasya’nın kurtarılmasını vesile kılan Rusya’yı farklılaştıran yüksek değerleridir (Serbest, 2017). Bu şekilde Rusya’ya Mesihçi ideolojiye dayanan bir görev verilmektedir.

Bu çerçevede Rusya’nın jeopolitik durumunu ele alırken Panarin, Batı’nın Rus devletine ilişkin izole etme niyeti taşıyan çifte standardından da bahsetmektedir. Bundan dolayı Rusya, Post-Sovyet dönemde ülke medeniyetinin gerçek doğasını ve özünü ortaya koyan tercihler yapmalıdır. Nitekim Panarin bu yolda da iki kutuplu bir dünya tahayyülü ortaya koymaktadır. Elbette bu bir ucunu Batı’nın liderliğini yaptığı, diğer ucunda ise Avrasya’nın bulunduğu kutuptur. Batının temsil ettiği modellere eğilim göstererek jeopolitik intihardan kaçınmak için Rusya küreselleşme/etnisite, Kuzey/güney, doğu/Batı gibi ikilemleri reddedip Avrasyacı gelenekteki gerçekçi iki kutupluluğu tekrardan kurmalıdır (İşyar, 2010).

Panarin, diğer medeniyetlerin döngüsel bir şekilde gelişirken, Batılıların doğrusal bir zaman anlayışını ve dar bir tarihsel gelişim algısını takip ettiğine inanmaktaydı. Medeniyetlerin birbirine indirgenemeyeceğini, her birinin Batı modeline kadar izi sürülemeyen farklı değerlere dayanan sağlam ve kapalı bir yapı oluşturduğunu savunmaktaydı. Toplumsal yapının değişmez biçimlerinin taşıyıcısı olan her uygarlık kendine özgü özelliklere sahip olacak ve bunların yok olması tüm insanlığı yoksullaştıracaktı. Panarin’in düşüncesi, ulusların niteliksel açıdan diğerlerini yargılayamayacaklarını, tek bir evrensel geçerli modelin var olmadığını ve her uygarlığın moderniteye giden yolu özerk bir şekilde izlemesi gerektiğini iddia eden kültürel görecelikten oldukça etkilenmiştir (Pizzolo, 2020).

Panarin, eserlerinde sıklıkla Batı’nın gerilemesi ve çürüyen Batı sisteminin radikal bir şekilde reddedilmesini dile getirmiştir (Peunova, 2008) (İmanov, 2008). İmanov’a göre Panarin, *Rossia v Tsiklakh Mirovoi İstorii* (Rusya Dünya Tarihinin Çevrimlerinde) başlıklı çalışmasında Francis Fukuyama’nın “tarihin

sonu” fikrine karşı tezlerini ortaya koymuştur (İmanov, 2008). Çalışmada liberal-demokratik paradigmanın içsel sınırlarını ve her şeyden önce evrensel ölçekte benimsenmesinin imkânsızlığını göstermeye çalışmıştır (İmanov, 2008). Pizzolo’ya göre de Panarin’in ana teorik hedeflerinden biri dünya halkları arasında medeniyet bilincini yenilemektir. Medeniyet bilinci, dünyanın doğal çeşitliliğinin farkındalığı ve kabulü anlamına geliyordu ve bu, sonuçta Batılı küreselci paradigmaya alternatif bir kavramsal paradigmanın yayılmasını sağlayacaktı (Pizzolo, 2020).

Panarin’in medeniyet anlayışı, dünyanın geleceğini özelleştirmekten sorumlu olan Amerikan küreselleşmesine olası alternatifleri teorileştirmeye çalışan tarihin çoğulluğu fikrine dayanmaktadır. Panarin’in çerçevesi bir bakıma Samuel Huntington’un medeniyetler çatışması kuramıyla yakından ilişkilidir. Her ikisi de dünyayı medeniyet bölgelerine bölme fikrini benimsemiştir (Laruelle, 2008). Panarin’in inançları onu Avrupa kozmopolitliği, hümanizm ve eşitlikçilik ilkelerine karşı çıkmaya yöneltti. Anavatan, evrensel kesinliklere erişim sağlayabilecek tek varlık olarak düşünülüyordu. Ancak Panarin, yerel-etnik bölgesel anayurtlar veya Batı tipi ulusal devletler yerine, bir medeniyet alanı, yani bir imparatorluk yaratma kapasitesine sahip daha büyük bir anavatana itaat yemini edilmesinin gerekliliğini vurguladı. O, Batı’nın eşitlikçi evrenselciliği ile Avrupalı olmayan dünyanın etnik tikelciliği arasında üçüncü bir yolun, adil bir ortamın varlığını varsaydı (Pizzolo, 2020).

Panarin, Avrasyacılığı iki kutupluluk sonrası dünyada modern dönem Rusya için bir çözüm olarak sunmaktadır. Sovyet deneyiminden sonra ülke, Rus medeniyetinin gerçek doğasını veya özünü yansıtacak seçimler yapmak zorundaydı. Zira düşünür, 20. yüzyıldaki birçok Rus travması nedeniyle süreklilik unsurları aramaktaydı. Dinamik süreçlerle ilerleyen Batı’nın hızlı siyasi tarihine kararlılıkla karşı çıkmaktaydı. Panarin nezdinde halkların gerçek kaderini yalnızca kültürel ve dini faktörler şekillendirmeliydi. Bu bakımdan onun kültürel göreceliği de aşırıdır. Bir ulusun değerini yargılama hakkı veya kavramsal aracı yoktur düşüncesi kaçınılmaz olarak etno-sentrik olduğundan özgünlüğünü de elde edemez (Laruelle, 2008).

Panarin, kendisini aşırı milliyetçi ve aşırı sağın gürültülü bir savunucusu olarak nitelendiren, kültürcü, partikülerci, anti-liberal, Batı karşıtı, emperyalist, küreselleşme karşıtı, Rus Ortodoks ve jeopolitik fikirlerin karmaşıklığını desteklemektedir (Pizzolo, 2020). Panarin’in ortaya attığı bu eklektik fikir karışımı, Rus topraklarında yeni Avrasyacılık şemsiyesi altında buluşmaktadır (Peunova, 2008). Panarin, Rusya’nın tarihini değerlendirirken, ülkenin coğrafi-tarihsel eğilimlerinin onu bir imparatorluk rejiminin benimsenmesine yönlendirdiğine inanmaktaydı. Rusya, ABD liderliğindeki küreselleşmeye alternatif bir modelin sağlanmasında dünyanın önde gelen itici gücünü temsil etmekteydi. Bu nedenle imparatorluk biçiminin doğal olduğu ve ortadan kaybolmasının kısa vadeli tarihsel bir hata olduğu inancına sahipti. Rusya’nın mesihlik misyonu fikrine bağlı olarak Panarin, Rusya’nın alternatif küreselleşme güçleri sayesinde insanlığın Batı modelinin üstesinden gelmeyi başaracağına inanmaktaydı. Bu bakımdan Avrasyacılık çerçevesini takip eden Panarin’in Yeni Avrasyacı düşüncesinin entelektüel düzlemi, Rusya’nın tüm hastalıklarının sorumlusu olarak görülen ve insanlığı yıkıma sürükleyen temel faktör olarak görülen Batı’nın reddi üzerine kuruludur (Pizzolo, 2020).

Genel olarak, Panarin etnik milliyetçiliğe karşıydı ve Avrasya’nın özgünlüğünün etnik tamamlamaya değil, halkların ortak geçmişine, ortak devlete ve birleşik siyasi emperyal iradeye dayandığına inanıyordu. O, coğrafya, iklim ve tarih arasındaki karmaşık bir etkileşimin neticesi olarak Rus toplumunu organik bir topluluk olarak görmektedir. Bir bakıma Rus halkı ortak bir kültür tarafından bir arada tutulan bir kolektivite konumundadır. İşte bu kolektivite Avrasya’nın temel değerlerinin de aynı zamanda sürdürülenidir. Çok etnikli uygarlıklarda ulus devletlerden ziyade kültürlerin, dinlerin ve tarihsel ortaklıkların toplumları bir arada tutmadaki işlevi önemlidir. Nitekim BDT ülkelerini yeni bir federasyon altında birleştirerek bir Avrasya imparatorluğunu yeniden kurmayı önerirken, ulusal cumhuriyetlerin keyfi olarak çizilmiş sınırlara değil organik, kültürel özelliklere dayalı bölgeler ile değiştirilmesini savunmaktaydı (Marina & Thomann, 2022).

O’na göre Avrasya çoğulculuğu medeniyetsel olarak düşünülmemeliydi. Batılılaşmış Avrupa bireysel haklara- yani bireyler için çoğulculuğa -öncelik verirken, Avrasya tüm bölgeler, uluslar, ülkeler için özerklik hakkını tanıyarak gruplara ve yaşam tarzlarının çeşitliliğine saygı duyarak kolektif haklar (bölgesel, etnik, dini) fikrini destekleyebilir. Böylece Medeniyet çoğulculuğu ilkesi, kültürel bireyciliğin yerini almaktaydı.

Panarin emperyalist fikri desteklemekteydi. Bu nedenle postmodern toplumların zorluklarına cevap verebilecek tek siyasi sistemin imparatorluklar olabileceğine inanmaktaydı. Çünkü dünyayı farklı bölgesel ve etnik çizgilere bölen bir medeniyet bilincini teşvik ettiler ve modern liberal toplumların kaosuna karşı siper olarak kullanılabilir bir düzen ideolojisi sağladılar. Aynı zamanda Avrasya'nın coğrafi uzantılarının siyasi boyutlarını da temsil ediyorlardı ve Avrasya'nın pan-kıta olarak doğal birleşmesini meşrulaştırıyorlardı. Başka bir deyişle imparatorluk modeli Avrasya'nın ulusal, dilsel ve dinsel farklılıklarına verilen doğal tepkiydi. Avrasyacı ideoloji, manevi temellere dayanan temel bir emperyal düşünceden esinlenerek, tüm ulusal ve toplumsal farklılıkların üstesinden bu şekilde gelecektir (Pizzolo, 2020).

Panarin'in tasavvur ettiği Rus ulusu, Rus halkını sivil olarak değil organik bir topluluk olarak bir araya getirmektedir. Bu doğal oluşum, coğrafya, iklim ve tarih arasındaki karmaşık etkileşim süreciyle oluşan ortak bir kültürün bir arada tuttuğu bir topluluktur. Maddi ve manevi zenginliğin kaynağı, temel değerlerin taşıyıcısı olan devlet ya da aydınlar değil, Rus *Narod*'udur (halkıdır). Dolayısıyla *Narod* kolektif bilincin koruyucusudur ve narodnost, Panarin'in düşüncesinde, Batılı bireyciliğin yanında kolektivizm ve cemaatçilik (*obsbchinost*) ile aynı anlama gelir (Peunova, 2008).

Panarin, Rusya'yı hem Avrupa'dan hem de Asya'dan ayrı bir medeniyet, ancak Asya'yla, çökmekte olan Avrupa'dan ve hatta daha da çökmekte olan ABD'den daha fazla yakınlığı olan bir uygarlık şeklinde Avrasya'nın çekirdeği olarak kavramsallaştırmıştır. Rus mesihçi ideolojiyi Avrasyacılığın temeline alan Panarin'in hayallerindeki Avrasya medeniyeti, ortak bir kültürle tanımlanmakta ve eski SSCB sınırlarına denk gelmektedir (İşyar, 2010). Panarin'in görüşüne göre benzersiz, çok etnik gruptan oluşan bir varlık olarak Avrasya'nın kaderi bir imparatorluk olmak ve dünyada Mesihlik misyonunu gerçekleştirmektir. Bu nedenle Avrasya'nın mekânsal bütünlüğünü ayırıştırabilecek olan etnik temelli milliyetçiliğin Avrasyacılığın siyasi ve kültürel değerlerine zarar verdiğini düşünür ve belirgin bir şekilde reddeder. Bu meyanda Panarin Fransız İhtilali sonrası evrenselleşen ulus devlet nosyonuna sanayileşmiş milletlerin ve cumhuriyetçi modellerin bir ürünü olarak yaklaşır. Zira Panarin, Rusya'nın her zaman bir imparatorluk olduğunu, bir imparatorluk olarak kalması gerektiğini ve ulus devlet olma yönündeki nafîle çabaları reddetmesi gerektiğini savundu (Marina & Thomann, 2022). Tüm bu noktalardan hareketle de Panarin, Avrasya'ya özgü siyasal değil, uygarlıksal çoğulculuğu tanımlamaktadır.

Panarin'e göre çoğulculuğun bu yapısı iki farklı siyasi deneyimde somutlaşmaktadır. Birincisi, bireye sosyo-politik demokrasiyi tanıyan cumhuriyette ve ikincisi, medeniyetsel bir demokrasiyi öneren imparatorlukta somutlaşmaktadır (Laruelle, 2008). Panarin yalnızca ikinci deneyimin, demokratik ilkenin derin ve ruhsallaştırılmış bir anlayışını sağladığını düşünmektedir. Avrasyacılık açısından prestijli Roma İmparatorluğu modeline dayanan imparatorluk bu nedenle iki kat daha meşrudur. Birincisi, insan ilişkilerini düzenlemenin üst düzeyidir. Yani küreselleşmiş bir dünyada uygarlık bilinci sunar, etnik merkezli bölgeselciliğin gelişmesine karşı koymak için evrenselci bir fikir önerir ve mevcut dünya karmaşasının ortasında otoriter bir ideoloji vaat eder. İkincisi, imparatorluk Avrasya'nın kendine özgü ve doğal sistemidir. Emperyal yapı, Avrasya'nın dini ve ulusal çeşitliliğiyle örtüşmektedir. Yani kendi normatifliklerini ileri sürmek için başka hiçbir temeli olmayan halklar için, etnik ve mezhepsel olarak çeşitlilik gösteren bir formasyon içindeki ortak yaşamın siyasi biçimidir (Laruelle, 2008).

Panarin'in söylemi ele alındığında daha gelenekseldir ve imparatorluk saltanatına ilişkin olumlu bir bakış açısına sahiptir. Düşünür, klasik Avrasyacılık düşüncesinde nadiren sözü edilen Budizm, Orta Asya, Kazaklar ve Sibirya (bu, Rusya'nın Avrasya durumuna ulaşmasını ve imparatorluk fetihlerinin doğallığını teyit etmesini sağlar) çeşitli unsurları rehabilite ederek kendisini diğerlerinden ayırmaktadır. Böylece Moskova'nın üçüncü Roma olduğu düşüncesi Rusya'nın Doğu'daki yayılmacılığıyla birleşmekte ve Moğol döneminin rehabilitasyonuna odaklanmaktadır. İlâveten Tatar boyunduruğu da Rusya'nın bir imparatorluk olmasını ve bozkırlara hâkim olmasını sağlayan bir zemindi. O'na göre gerçek Rusya, Moskova döneminde Ortodoksluk ile Moğol devletinin ilkelerinin birleşmesinden, Ruslarla Tatarların kaynaşmasından doğmuştu. Modern Rusya, Moğol İmparatorluğu'nun devletçiliğini (*gosudarstvennost*) ödünç almıştır ve onun eşsiz mirasçısıdır (Laruelle, 2008). Panarin'in nazariyesinde Rusya'nın Doğu'da imparatorluğunu meşrulaştıran bir uygarlaştırma misyonu vardır.

5. Sonuç

Avrasyacılık, Rusya'nın ana ideolojilerinden biri olarak tanımlanmaktadır. Rus kimliğine ilişkin sorunların kesin olarak çözülmesini destekleyen topyekûn, kapsayıcı, metafizik ve bilimsel, politik ve felsefi bir doktrindir. Rusya'nın Avrupa'dan ve Batı'dan ayrı olarak kendine özgü toplumsal ve jeopolitik yolunu izlemesi gerektiği fikrine dayanan yeni jeopolitik, kendini Avrasya'nın önde gelen devleti ilan eden Rusya'ya SSCB sonrası alanda özel bir rol de vermektedir. Avrasyacılık emperyal düşünceyi meşrulaştırmayı, Rusya'nın kıtasal ve Asya boyutunu savunmayı ve ülkeyi Avrupa karşısında indirgenemez bir kimlikle güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu düşüncenin en başta gelen temsilcisi olan yayılmacı Dugin ve Panarin gibi Yeni Avrasyacılar dünya tarihine yön veren sürecin hâlihazırda iki zıt güç arasında jeopolitik hâkimiyet mücadelesinden neşet ettiğini dile getirmektedir. Dugin ve Panarin için bu güçler jeopolitik yönelimlerindeki belirgin ayrıksılıklarıyla sınıflandırılabilirler. Yayılmacı Yeni Avrasyacılar zıt güç konumundaki Atlantikçi bloğun lideri ABD'ye direnmek için karşı jeopolitik ittifaklar kurmanın önemini sürekli vurgulamaktadır. Atlantik bloğunun liderlik ettiği yeni dünya düzenine rakip olmak için de Avrasya bloğu içerisinde tüm Avrupa birleşmeli ve küresel bir aktör olarak devletlerin de yerini Rusya'nın organize edici rolüyle Avrasya imparatorluğu gibi kıta devletleri almalıdır. Bu nedenle Avrasya imparatorluk tahayyülü nihai kertede ABD'ye karşı bir "Pax Eurasiatica" olarak direniş noktasını oluşturmaktadır.

Çalışma boyunca anlatılanlar çerçevesinde Dugin ve Panarin'in temellendirmelerinin jeopolitik popüler kültürün bir tezahüründen mi yoksa jeopolitiğin gelişimine gerçek bilimsel katkı anlamında jeopolitik yeni bir dönemin tezahüründen daha fazlası mı olduğu elbette açık bir soru olarak kalmaktadır. Daha ziyade, ideolojik katmanı gerçek insan doğası, insan egoizmi, salt güç ve tahakküm arzusuyla yüzleşmeye dayanmayan Rusya ve dünya tarihindeki yeni bir ütopyanın tezahürü gibi görünmektedir. Panarin ve Dugin'in jeopolitik aşkıncılığı, Rusya'nın Avrasya'ya yönelik emperyal projesi, postmodernizm koşullarında küresel liberalizme karşı savaşan neo-muhafazakâr, post-liberal ideolojik bir gücün kurulmasını öngörmektedir. Bu düşüncülerin jeopolitiğinin Rus yönetici seçkinlerinin fikirleri ve hayalleri üzerindeki etkisi göz ardı edilmese de bu etkinin tam olarak ne kadar büyük olduğunu da belirlemek elbette kolay değildir.

Bununla birlikte Avrasyacılığın sömürgecilik karşıtı duruşunun özgürleştirici olmadığını belirtmek gerekir. Yeni Avrasyacılık emperyal alanın birliğini sürdürmeyi, yerel milliyetçilikleri silahsızlandırmayı ve Rus imparatorluk alanının Avrupalı olmayan bir öznelliğini ifade etmeyi hedeflemektedir. Ancak bu özgürleştirici bir proje olmaktan öte liberal normların yayılmasına tepki olarak hiyerarşik bir otoriterliği, sabit kimlikleri ve değerleri öne sürmektedir. Dahası, Avrasya projesi aracılığıyla Batı'ya karşı kendi öznelliğini ileri süren Rusya hem teoride hem pratikte kendi komşularına karşı bölgesel bir hegemon gibi hareket etmektedir. Bu nedenle söz konusu bu durum, Morozov'un Rusya'yı "madun bir imparatorluk" olarak tanımlamasında yerinde bir şekilde özetlenen bir paradoksu ortaya koymaktadır (Morozov, 2015).

Her şeyden önce Büyük Avrasya jeopolitik bir projedir. Jeopolitik içeriğini ortaya çıkarmak için etkisini üç düzeyde değerlendirmek yerinde bir yaklaşım olabilir. En üst düzeyde, dünya düzenini yeniden tahayyül eden, uluslararası düzenin küresel düzlemini ve Avrasya ile Batı'nın bu düzen içindeki rolünü yeniden yapılandıran bir tahayyüldür. İkinci düzeyde, büyük güçlerin Büyük Avrasya içindeki, özellikle de Hindistan, Çin ve Rusya arasındaki ilişkileri Rusya'nın lehine olacak şekilde yapılandırmak için bir mekanizma sağlamaktadır. Son olarak, Orta Asya devletleri arasındaki bölge içi gerilimleri ve çatışmaları ele aldığını iddia eden yeni bir bölgesel güvenlik modeli de sunmaya yardımcı olduğu gözlemlenmektedir.

Son tahlilde Yeni Avrasyacılık en üst düzeyde yeni bir dünya düzeninden başka bir şeyi savunmamaktadır. Bu sebepten belirli politika alanlarına ayrıntılı odaklanmanın aksine özellikle dış politika girişimlerinin Rusya'nın imparatorluk sonrası kimliğini inşa etmede oynadığı önemli rol de düşünüldüğünde uluslararası değişimin meta-süreçlerine odaklanmasının pek çok nedeni vardı. Yeni bir dünya düzeni arzusu, Soğuk Savaş'ın sonuçlarından ve Soğuk Savaş sonrası uzlaşmadan duyulan derin hoşnutsuzluktan kaynaklanmaktadır. Geçici bir süre yükselişte gibi görünen tek kutuplu dünya, kısa sürede ivmesini kaybetti ve ortaya çıkan çok kutuplu dünya, yeni bir küresel düzene doğru atılan ilk adımı oluşturdu. Bu tarihi-politik bağlamda da Rus dış politika düşüncüleri dünya düzeninin bir tür çok kutupluluk olan makro bloklara dönüşmesini öngörmektedir ve fakat büyük güçlerin bölgesel hegemonlar olarak rolüne güçlü bir vurgu yapmaktadır. Öyle ki, bu düşünceleri çerçevesinde bu alanlarda bölgesel

kurumların önemli bir birleştirici rol oynayacağını ve aynı zamanda bölgelerin sınırlarını da çizeceğini iddia etmişlerdir.

Bu tür bir düşünce, Rusya'daki uluslararası ilişkiler üzerine muhafazakâr düşünürler arasındaki jeopolitik, bölgesel ve küresel ölçekte düşünmekten kıtasal yaklaşım olarak adlandırılan forma doğru yeniden eğilime doğru önemli bir değişimi yansıtabilir. Halihazırda kıta jeopolitiği, SSCB sonrası Rusya'da muhtemelen egemen jeopolitik olarak, öncelikle iki savaş arası Alman geleneğinden güçlü bir şekilde etkilenen Dugin'in ve Panarin'in çalışmaları aracılığıyla ortaya çıkmıştı. Söz konusu dönemden bugüne bu düşünce tarzı muhafazakâr Yeni Avrasyacı düşüncenin merkezi bir ilkesi haline geldi. Bu anlamda Büyük Avrasya, her ne kadar pek çok açıdan kusurlu olsa da uluslararası ilişkilerde yalnızca yeni bir Rus kimliğini değil aynı zamanda Rusya'nın öncü bir rol oynadığı yeni bir dünya düzenini de ifade etme özgüvenine sahip Rus seçkinleri için güçlü bir söylemsel çerçeve sağlamıştır.

Çarlık Rusya ve SSCB dönemleri boyunca elde ettiği geniş toprakların çoğundan yoksun bırakılan jeopolitiğin, Rusya'ya yeni uluslararası kimliğini açıklama ve ulusal kaderine ilişkin rehberlik sağlama konusunda görece fırsat sunduğu düşünülebilir. Soğuk Savaş sonrası dünyanın çalkantıları göz önüne alındığında, jeopolitik Batı'da da bir tür rönesans yaşamıştır. Hem Rusya'da hem de Batı'da jeopolitiğe olan bu yenilenen ilgi Uİ'de teori gelişimini nasıl etkiledi? ve Rus dış politikasının şekillendirilmesine nasıl yardımcı oldu? Laruelle, Avrasya'ya dair orijinal fikirlerin, toprak ve çevrenin belirleyici faktörler olduğu bir 'coğrafi ideoloji' olarak anlaşılabilirliği savundu.

Öte yandan, Büyük Avrasya aynı zamanda Avrasyacı dünyanın sınırlarından, Rusya'nın önemli bir rol oynayabileceği çok daha geniş bir kıtasal bölgeye entegre olmanın girişimini de temsil etmektedir. Büyük Avrasya söylemi, Avrasya'nın geleneksel sınırlarının ötesinde Rusya'nın asli bir rol oynayabileceği alanı açmaya çalışıyor ve kıtasal ölçekte bir jeopolitik tahayyül inşa etmektedir. Otarşik Avrasyacılığın açıkça reddedilmesine rağmen, Büyük Avrasya diğer taraftan hala onlar ve biz arasında sınırlar oluşturarak Büyük Avrasya tahayyülünün sınır oluşturma işlevini de zinde kılmaktadır. Böylece Rusya, her zaman Avrupa'nın çerperinde yer alan çevresel bir Avrupa gücü olmaktan ziyade coğrafyası bizzat Rusya tarafından söylemsel olarak inşa edilen yeni Avrasya coğrafyasında merkezi bir oyuncu olmaya doğru sadece coğrafi olarak değil kimlik açısından da yeniden kavramsallaştırılmaktadır.

5. Extended Abstract

Beyond being a concept used to describe a specific geographical region consisting of the combination of the European and Asian continents, Eurasia constitutes a geopolitical area where the power struggle between the East and the West takes place. New Eurasianists have been much more interested in geopolitics. Accordingly, Russia is neither East nor West. Russia is an axis in its own geopolitical sense and a unique civilization in ethno-cultural terms. Alexandr Dugin and Alexandr Panarin, who advocate for the Russians to become an empire again, advocate placing imperial Eurasia, led by Russia, against the new world order based on the maritime-centered Atlanticist geopolitics of the USA. Apart from its traditional definitions as a science, a research paradigm or a special method of analyzing the international situation, the concept of geopolitics has additionally been transformed into an ideology in Russia, given a Russian-centered character and endowed with a messianic aspect. Russian geopolitics has become a postmodern method of defusing post-imperial trauma, establishing political and geographical connectivity between Russia's successive imperial formations, and providing continuity to Russian history, which is often questioned in times of significant breakthroughs. At this point, Eurasianist geopolitics has erased from the minds of Russians the traumatic sense of identity depletion and political deprivation that resulted from the collapse of the Soviet empire. This can be read as an attempt or method to explain and rationalize Russia under post-imperial conditions by equipping Russian destiny with new myths and historical missions.

Intellectual circles with political aspirations, such as the expansionist Eurasianist group led by Aleksandr Dugin and Alexandr Panarin, sought to create geopolitics as a new total Russian worldview that determined all spheres of life. Indeed, according to Neoeurasianists, geopolitics is the science of the tradition. The peoples of Eurasia, Russia, and parts of Europe also represent the sanctity of an eternal moral and cultural paradigm. Because they are a people with traditions, and the elaboration of tradition is one of the main roles of geopolitics. In the conceptual framework, in other words, on the discursive level,

this was the understanding of creating and even imposing sacred geography, both as a fundamental interpretation of the laws governing Russian history and as the most appropriate reading of the Russian historical identity. Russian geopolitics, in its neo-imperial or messianic variants, treats Russia as a civilizational phenomenon and imposes on this country a specific political and cultural mission that goes beyond its borders and provides moral justification for international actions undertaken by Russian authorities. In fact, this modern Russian geopolitical determinism – like universalist-imperial doctrines of the past (including communism) – is an attempt to transcend not only the geographical but also the civilizational periphery of Russia. The purpose of this research is to investigate what kind of ideology Eurasianism is and what its aims and objectives are. The study specifically examined the neo-Eurasianist ideology of Dugin and Panarin and tried to reveal that this ideology represents one of the most fundamental and structured theorizations on Eurasianism. The research has also attempted to reveal geopolitical schemes that emphasize the strategic importance of the Eurasian continent, paying particular attention to the Heartland theory of classical geopolitics.

Keywords: Neo Eurasianism, Russia, Geopolitics, Alexander Dugin, Aleksandr Panarin, Heartland.

Çıkar Çatışması Beyanı / Conflict of Interest

Çalışmada herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.
There is no conflict of interest with any institution or person in the study.

İntihal Politikası Beyanı / Plagiarism Policy

Bu makale İntihal programlarında taranmış ve İntihal tespit edilmemiştir.
This article was scanned in Plagiarism programs and Plagiarism was not detected.

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı / Scientific Research and Publication Ethics Statement

Bu çalışmada Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamında belirtilen kurallara uyulmuştur.
In this study, the rules specified within the scope of the Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive were followed.

Kaynakça

- Avcı, Y. (2020). Soğuk Savaşın Klasik Jeopolitik Teorilerin Uygulanmasına İmkan Veren Doğası ve ABD Dış Politikasının Soğuk Savaş Dönemindeki Seyri. D. Ş. Mangır içinde, *Uluslararası İlişkilerde Jeopolitik Tartışmalar ve Pratikler* (s. 53-103). Ankara: İKSAD International Publishing House.
- Bassin, M. (2008). Eurasianism “Classical” and “Neo”: The Lines of Continuity. M. Tetsuo içinde, *Beyond the Empire: Images of Russia in the Eurasian Cultural Context* (s. 279-294). Sopporo: IEDA.
- Bassin, M. (2021). Klasik ve Yeni Avrasyacılık, Geçmişten Gelen Devamlılık. *Bilge Strateji*, 5(2), 608-638.
- Bassin, M., & Konstantin, A. (2006). Mackinder and the Heartland Theory in Post-Soviet Geopolitical Discourse. *Geopolitics*, 99-118.
- Berryman, J. (2012). Geopolitics and Russian foreign policy. *International Politics*(49), 530-544.
- Blouet, B. (2010). *Geopolitics and Globalization in the Twentieth Century*. London: Reaktion Books.
- Boliachevets, L. (2017). Post-Imperial Agony or Pan-Continental Future? Classical Eurasianism as a Global Ideology in the Interwar Period. *Global Histories*, 3(1), 2-18.
- Brzezinski, Z. (1986). *Game Plan: A Geostrategic Framework for the Conduct of the U.S.--Soviet Contest*. Boston: Atlantic Monthly Press.
- Brzezinski, Z. (1998). *The Grand Chessboard: American Primacy And Its Geostrategic Imperatives*. New York: Basic Books.
- Burbank, J., Von Hagen, M., & Remnev, A. (2007). *Russian Empire: Space, People, Power, 1700-1930*. Indiana: Indiana University Press.
- Cohen, S. (1975). *Geography and politics in a world divided*. New York: Oxford university press,.
- Cohen, S. (2008). *Geopolitics: The Geography of International Relations*. New York: Rowman & Littlefield Publishers.
- Criekemans, D. (2022). *Geopolitics and International Relations: Grounding World Politics Anew*. Boston: Brill Nijhof.
- Dennett, T. (1935). Mahan's "The Problem of Asia. *Council on Foreign Relations*, 13(3), 464-472.
- Dugin, A. (2005). *Rus Jeopolitiği: Avrasyacı Yaklaşım*. İstanbul: Küre.
- Dugin, A. (2012). *The Fourth Political Theory*. London: Arktos.
- Dugin, A. (2014). *Eurasian Mission – An Introduction to Neo-Eurasianism*. Arktos.
- Dugin, A. (2015). *Last War of the World-Island: The Geopolitics of Contemporary Russia*. (J. Bryant, Çev.) London: Arktos.
- Erol, M. S. (2006). Küresel Güç Mücadelesinde Avrasya Jeopolitiği ve Avrasyacılık Tartışmaları. İ. Çomak içinde, *Rusya Stratejik Araştırmaları* (s. 119-141). İstanbul.
- Evans, G., & Jeffrey, N. (2001). *The Penguin Dictionary of International Relations*. Columbia: Penquin Books.
- Gaddis, J. L. (2006). *The Cold War: A New History*. Bristol: Allen Lane.
- Gaddis, J. L. (2014). *George F. Kennan: An American Life*. London: Penguin.
- Glebov, S. (2015). N. S. Trubetskoi's Europe and Mankind and Eurasianist Antievolutionism: One Unknown Source. M. Laruelle, S. Glebov, & M. Bassin içinde, *Between Europe and Asia: The Origins, Theories, and Legacies of Russian Eurasianism* (s. 48-67). Pennsylvania: University of Pittsburgh Press.
- Gray, C. (1977). *The Geopolitics of the Nuclear Era: Heartland, Rimlands, and the Technological Revolution*. New York: Crane, Russak.
- Gray, C. (1977). *The Geopolitics of the Nuclear Era: Heartlands, Rimlands, and the Technological*. New York: Crane, Russack.
- Howe, S. (2002). *Empire; a Very Short Introduction*. Oxford : Oxford University Press.
- İmanov, V. (2008). *Avrasyacılık Rusya'nın kimlik Arayışı*. İstanbul: Küre Yayınları.
- İsmailov, E., & Papava, V. (2010). *Retbinking Central Eurasia*. Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program.
- İşyar, Ö. G. (2010). *Avrasya ve Avrasyacılık*. Bursa : Dora.
- Kalinin, K. (2019). Neo-Eurasianism and the Russian elite: the irrelevance of Aleksandr Dugin's geopolitics. *Post-Soviet Affairs*, 35(5), 461-470.

- Karaganov, S. (2016, Ekim 25). *From East to West, or Greater Eurasia*. Russia in Global Affairs: <https://eng.globalaffairs.ru/articles/from-east-to-west-or-greater-eurasia/> adresinden alındı
- Kennan, G. F. (1947, July 1). *The Sources of Soviet Conduct*. Foreign Affairs: <https://www.foreignaffairs.com/russian-federation/george-kennan-sources-soviet-conduct> adresinden alındı
- Kissinger, H. (1994). *Diplomacy*. London: Simon & Schuster.
- Lacoste, Y. (2020). *Coğrafya Savaşmak İçindir*. (S. Sezer, Çev.) İstanbul: Ayrıntı.
- Laruelle, M. (2008). *Russian Eurasianism: An Ideology of Empire*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Mackinder, H. (1904). The Geographical Pivot of History. *The Geographical Journal*, 23(4), 421-437.
- Mangır, Ş. D. (2020). Coğrafi ve Jeopolitik Eksende Neo-Avrasyacılık. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 43, 193-208.
- Marina, G. K., & Thomann, P. E. (2022). The concept of “Greater Eurasia”: The Russian “turn to the East” and its consequences for the European Union from the geopolitical angle of analysis. *Sage Journals*, 3-15.
- Marlène, L. (2007). The two faces of contemporary Eurasianism: an imperial version of Russian nationalism. *Nationalities Papers: The Journal of Nationalism and Ethnicity*, 115-136.
- Matern, F. (2007). *The Discourse of Civilization in the Works of Russia's New Eurasianists: Lev Gumilev and Alexander Panarin*. Toronto: York University.
- Morgenthau, H. (1978). *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace*. New York: Knopf.
- Morozov, V. (2015). *Russia's Postcolonial Identity: A Subaltern Empire in a Eurocentric World*. London: Palgrave Macmillan.
- Morozova, N. (2019). From Ontological Insecurity to Counter-Hegemony: Russia's PostSoviet Engagement with Geopolitics and Eurasianism. R. Belloni, V. Della Sala, & P. Viotti içinde, *Fear and Uncertainty in Europe* (s. 153-175). London: Palgrave Macmillan.
- Nadezhda, A. (2019). Three Faces of Russia's Neo-Eurasianism. *Global Politics and Strategy*, 7-24.
- Neumann, I. (1997). The Geopolitics of Delineating ‘Russia’ and ‘Europe’ The Creation of the ‘Other’ in the European and Russian Tradition. P. B. Tunander, & V. I. Einagel. içinde London: Sage.
- Nye, J. S., & Welch, D. A. (2014). *Understanding global conflict & cooperation : intro to theory & history*. London: Pearson Education.
- Østerud, Ø. (1988). The Uses and Abuses of Geopolitics. *Journal of Peace Research*, 25, 191-199.
- Paradorn, R. (2006). Interpretations of Eurasianism: Justifying Russia's Role in East Asia. *Europe-Asia Studies*, 371-389.
- Parker, G. (1988). Western Geopolitical Thought in the Twentieth Century. *Journal of Peace Research*, 191-199.
- Petro, N., & Rubinstein, N. (1997). *Russian Foreign Policy From Empire to Nation-State*. Pearson.
- Peunova, M. (2008). An Eastern Incarnation of the European New Right: Aleksandr Panarin and New Eurasianist Discourse in Contemporary Russia. *Journal of Contemporary European Studies*, 407-419.
- Pizzolo, P. (2020). *Eurasianism: An Ideology for the Multipolar World*. Lanham: Lexington Books.
- Quy, H. S. (2022). Aleksandr Gelievich Dugin's Neo-Eurasianism and its geopolitical implications. *Social Sciences Information Review*, 16(4), 3-14.
- Serbest, B. (2017). Tarihsel Süreçte Rus Avrasyacılığı: Klasik Avrasyacılıktan Neo-Avrasyacılığa. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(3), 285-307.
- Shlapentokh, D. V. (2014). Implementation of an Ideological Paradigm: Early Duginian Eurasianism and Russia's Post-Crimean Discourse. *Contemporary Security Policy*, 35(3), 380-399.
- Smith, G. (1999). The Masks of Proteus: Russia, Geopolitical Shift and the New Eurasianism. *The Royal Geographical Society*, 24(4), 481-494.
- Sprout, H., & Margaret, S. (1968). *An Ecological Paradigm for the Study of International Politics*. Princeton: Center for International Studies.
- Spykman, N. (1969). *The Geography of the Peace*. Mishawaka: Archon Books.

- Świder, K. (2019). Russian Neo-Eurasian Geopolitics as a Total Ideology on the Example of Aleksandr Dugin's Concept. *Civitas Studia: filozofii polityki*, 61-85.
- Świder, K. (2019). Russian Neo-Eurasian Geopolitics as a Total Ideology on the Example of Aleksandr Dugin's Concept. *Civitas. Studia: filozofii i polityki*, 25, 61-85.
- Tsygankov, A. (2003). Communist and Post-Communist Studies. *University of California Press*, 31(1), 101-127.
- Tuathail, G. Ó., & Dalby, S. (1998). *Rethinking Geopolitics*. London: Routledge.
- Wallerstein, I. (2005). *Dünya Sistemleri Analizi: Bir Giriş*. (E. A.-N. Ersoy, Çev.) İstanbul: Aram.
- Wehrschutz, C. (1998). Rus Fikriyatının Parçası Olarak Avrasyacılık. *Uygurluğun Yeni Yolu Avrasya* (s. 23-41). içinde İstanbul: Kızılelma Yayıncılık.
- Wesson, R. (1974). *The Russian Dilemma: A Political and Geopolitical View*. New Jersey: Rutgers University Press.
- Yeşiltaş, M. (2014). Eleştirel Jeopolitik. T. Arı içinde, *Postmodern Uluslararası İlişkiler Teorileri-2* (s. 227-259). Bursa: Dora.